

Daltonhandboek

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding	4
1. Visie	5
1.1. Dalton in het algemeen	5
1.1.1. Geschiedenis van Dalton onderwijs	5
1.1.2 Visie van Dalton onderwijs	5
1.2. Dalton op De Klipper	6
1.2.1. Geschiedenis van Dalton op De Klipper	6
1.2.2. Visie van daltonschool De Klipper	6
2. Kernwaarden	8
3. Vrijheid in gebondenheid (Verantwoordelijkheid).....	9
Betekenis en visie 'vrijheid in gebondenheid (verantwoordelijkheid)'	9
Zichtbaarheid 'vrijheid in gebondenheid (verantwoordelijkheid)' op De Klipper	10
Ganggebruik	12
Materiaal	14
Werk niet af.....	15
Zorg voor de klas	16
4. Zelfstandigheid	17
Betekenis en visie 'zelfstandigheid'	17
Zichtbaarheid 'zelfstandigheid' op De Klipper.	17
Uitgestelde aandacht	20
Taak	21
Nakijken.....	25
Handelingswijzers.....	26
5. Samenwerken.....	27
Betekenis en visie 'samenwerken'	27
Zichtbaarheid 'samenwerken' op De Klipper	27

Maatjes.....	29
Coöperatieve werkvormen.....	31
6. Reflectie.....	32
Betekenis en visie 'reflectie'.....	32
Zichtbaarheid 'reflectie' op De Klipper	32
Reflectie hulpmiddelen	35
7. Effectiviteit	36
Betekenis en visie 'effectiviteit'	36
Zichtbaarheid 'effectiviteit' op De Klipper	36
Dagritme / weekoverzicht.....	38
Instructieopbouw	39
8. Overig	40
Leerlingenraad.....	40
Keuzewerk	43
Inrichting lokaal.....	45
9. Daltonmatrix.....	46
10. Waar we trots op zijn	51
11. Dalton ontwikkelplan	52
Coöperatieve werkvormen.....	52
Keuzewerk	52
Kindgesprekken	53
Leerlingenraad.....	54
Reflecteren	54
Taakbrieven/ Weektaken	55
11. Bijlagen	57
Bijlage 1. meervoudige intelligenties	57

Inleiding

Daltononderwijs is onderwijs dat voortdurend in beweging is. Het lijkt daarom moeilijk om de daltonwerkwijze van De Klipper in een handboek op te schrijven. Ondanks deze dynamiek en ontwikkeling vinden wij het belangrijk dat er een Daltonhandboek bestaat. Het wordt een handboek dat zich zal blijven ontwikkelen, net als de praktijk.

In dit Daltonhandboek staat beschreven hoe het team van De Klipper het daltononderwijs uitvoert. De afspraken die wij als team *gezamenlijk* hebben gemaakt, worden in dit handboek vastgelegd. De wijze waarop wij dagelijks met de kinderen op school werken, komt hierin aan bod. Natuurlijk kunnen leerkrachten nog steeds persoonlijke kleur aan hun onderwijs geven, graag zelfs. De opzet van het handboek is praktisch. Per kernwaarde staat beschreven hoe wij deze zien met daarachter handelingswijzers met afspraken over onderdelen die bij deze kernwaarde horen.

Vanuit het team bestond behoefte aan een handboek waarin de doorgaande lijn voor kinderen van groep 1 tot en met groep 8 is opgetekend. Zowel voor ervaren als nieuwe leraren is er een overzicht van gemaakte afspraken die zorgen voor overzicht en eenheid binnen de daltonwerkwijze.

We hopen dat het handboek ertoe bijdraagt dat de daltonwerkwijze op De Klipper gewaarborgd en levend blijft voor iedereen die ermee werkt.

Namens het team van De Klipper,

De daltonwerkgroep

1. Visie

1.1. Dalton in het algemeen

1.1.1. Geschiedenis van Dalton onderwijs

Het Dalton onderwijs komt voort uit de ideeën van de Amerikaanse pedagoog Helen Parkhurst (1886-1973). Vanuit het besef dat het toenmalige Amerikaanse onderwijssysteem star en betekenisloos was begon Parkhurst een eigen onderwijssysteem met het Montessori onderwijs als inspiratiebron.

Omdat Parkhurst het Montessori onderwijs te individualistisch vindt zoekt zijzelf een balans tussen de maatschappelijke eisen die aan het onderwijs worden gesteld en de persoonlijke doelen van de leerlingen. Zij legt de *verantwoordelijkheid, zelfstandigheid en samenwerking* meer bij de leerlingen zodat zijzelf betrokken zijn bij hun eigen leerproces.

Rond 1920 werden de eerste experimenten van het Dalton onderwijsconcept uitgevoerd in Amerika. Sindsdien heeft het Dalton onderwijs een groei gemaakt en delen steeds meer scholen internationaal de Dalton visie.

1.1.2 Visie van Dalton onderwijs

De visie van het huidige Dalton onderwijs is nog steeds gebaseerd op de ideeën van Parkhurst. Omdat zij met het Dalton onderwijs de balans zoekt tussen de maatschappelijke eisen en persoonlijke doelen blijft Dalton zich verder ontwikkelen en blijft daardoor actueel.

De Dalton visie heeft als missie leerlingen op te voeden tot flexibele individuen die onbevreesd in het leven staan. De leerlingen hebben zelfvertrouwen, zijn creatief, initiatiefrijk en sociaal. Daarnaast ontwikkelen de leerlingen zich zodat zij in de toekomst hun maatschappelijke verantwoording nemen.

Het is vanuit deze visie belangrijk dat het onderwijs een brede vorming biedt op zowel cognitief, creatief, sociaal en persoonlijk gebied, die bijdraagt aan een sterke persoonsontwikkeling waarbij de kinderen een kritische en democratische grondhouding ontwikkelen.

Dit betekent tevens dat Dalton adaptief onderwijs is. Het gaat in op de behoeftes, interesses en competenties van de leerlingen, maar zorgt daarbij dat de maatschappelijke kerndoelen en eisen gewaarborgd blijven.

Dit vraagt een leer- en leefomgeving waarbij de leerlingen op basis van vertrouwen worden uitgedaagd zich te ontwikkelen. Het Dalton onderwijs heeft als doel het onderwijs hierdoor efficiënt in te richten door de kerndoelen af te stemmen op de leerlingen. (Dalton Vereniging, 2014)

1.2. Dalton op De Klipper

1.2.1. Geschiedenis van Dalton op De Klipper

De Klipper is in 2000 voortgekomen uit de Evert Kuilemaschool die onder een nieuwe naam en onderwijsstelsel een doorstart maakte. Het nieuwe onderwijsstelsel Dalton werd ingevoerd en is nog steeds op school in ontwikkeling.

Het daltononderwijs heeft zich op De Klipper ontwikkeld van een methodiek naar een invloed/cultuur binnen de school. Dit betekent dat Dalton in de gehele school aanwezig is. Niet alleen in het ontwerp van de gebouwen is Dalton zichtbaar, ook in de klasseninrichting, ganginrichting, houding van leerlingen en teamleden is de daltonvisie zichtbaar.

In de afgelopen jaren is De Klipper enorm gegroeid naar een leerlingaantal boven 700 leerlingen. Wij zien dit als een positieve bevestiging van de kracht van het daltononderwijs bij ons op school en het bijkomende goede pedagogische klimaat.

Hoewel de Dalton visie in ons dagelijks handelen zichtbaar is, betekent dit niet dat wij klaar zijn met Dalton. Door de enorme groei is het team ook in een zeer korte tijd gegroeid naar een team van ruim 60 personen. Dit betekent voor het daltononderwijs dat we de afgelopen jaren meer bezig zijn geweest met het behoud van de daltonvisie en werkwijze dan het ontwikkelen van nieuwe aspecten. Wij zijn ons ervan bewust dat we ons op een aantal punten verder moeten ontwikkelen en blijvend moeten kijken of wij voldoen aan nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen, zoals passend onderwijs en 21st Century skills.

Vorig schooljaar (2017-2018) hebben wij visitatie gehad van de Nederlandse Daltonvereniging. Hierbij kwam naar voren dat ons daltononderwijs nog steeds goed is en wij hebben een verlenging gekregen van twee jaar. Het visitatieteam heeft wel aangegeven dat er meer nadruk heeft gelegen op behoud dan op ontwikkeling. Wij zijn daarom het afgelopen jaar druk bezig geweest om de daltonontwikkeling in volle gang te zetten. Zo zijn wij verschillende proeftuintjes gestart, is er een nieuw 'Daltonproof' planbord bij de onderbouw geïmplementeerd en zijn wij druk bezig de samenwerking en het keuzewerk op de kaart te zetten.

1.2.2. Visie van daltonschool De Klipper

De Klipper is een daltonschool waar kinderen in de gelegenheid worden gesteld zich aan de hand van onze opvoedkundige en onderwijskundige uitgangspunten te ontwikkelen tot volwaardige en weerbare mensen in onze multiculturele samenleving. Respect voor ieders mening, geloofsovertuiging en achtergrond vormt hiervan de basis.

Op onze school vinden we de volgende zaken belangrijk:

- het welbevinden van iedereen;
- het verwerven van kennis en vaardigheden, het bieden van ontplooiingsmogelijkheden op een breed gebied;
- het ontwikkelen van zelfstandigheid, verantwoordelijkheid, samenwerking en reflectie;
- De effectiviteit vergroten van zowel leerlingen als leraren;
- het goed voorbereiden op het voortgezet onderwijs, qua: niveau, studievaardigheden en werkhouding;
- het rekening houden met verschillen tussen kinderen;

- het bieden van ondersteuning aan leerlingen die dat nodig hebben op grond van zorgvuldige afwegingen. We hebben hiertoe een leerlingvolgsysteem en een zorgstructuur;
- een goede relatie tussen kinderen, teamleden, ouders en andere betrokkenen met daarin een open houding en een luisterend oor;
- het aanbieden van onderwijs dat past bij deze tijd: actueel en eigentijds.

Van de teamleden verwachten wij dat ze een veilige leef- en leeromgeving creëren waarin kinderen worden uitgedaagd zich te ontwikkelen. Daarnaast houdt de leraar rekening met de verschillen tussen de leerlingen. Doordat een leraar vertrouwen aan het kind moet geven, vinden wij dat een leraar ook vertrouwen in het kind moet hebben. Een kind verantwoordelijkheid geven vraagt tevens een stukje loslaten van de leraar binnen de grenzen van het onderwijs.

Ook van de ouders verwachten wij dat zij bewust hebben gekozen voor het Dalton onderwijs en de werkwijze van onze school ondersteunen en kinderen ook thuis leren om te gaan met verantwoordelijkheid, zelfstandigheid, samenwerken en reflectie.

2. Kernwaarden

Vanuit de daltonvisie zijn een aantal kernwaarden te koppelen die ervoor zorgen dat de kinderen zich ontwikkelen tot volwaardige en weerbare mensen binnen onze multiculturele samenleving.

Deze kernwaarden zijn, zoals het daltononderwijs, tevens in ontwikkeling. Sinds 2012 zijn de drie basiskernwaarden: *verantwoordelijkheid*, *zelfstandigheid* en *samenwerking*, aangepast in vijf kernwaarden met *effectiviteit* en *reflectie* als essentiële toevoeging.

Per kernwaarde wordt beschreven wat deze betekent, hoe deze wordt gezien binnen het daltononderwijs, hoe wij als De Klipper tegen deze kernwaarde aankijken en hoe deze zichtbaar is binnen onze school. Hierna volgen de afspraken die zijn vastgelegd omtrent onderwerpen die onder deze kernwaarde vallen. Hierbij valt de kanttekening te maken dat veel onderwerpen passen bij meerdere kernwaarden. In de inhoudsopgave zit u onder welke kernwaarde de onderwerpen zijn geplaatst.

Wij hopen dat we door deze invulling een makkelijk aan te passen handboek hebben gecreëerd waardoor het handboek een levendig instrument blijft voor en door de teamleden van De Klipper.

3. Vrijheid in gebondenheid (Verantwoordelijkheid)

"Freedom and responsibility together perform the miracle"

Betekenis en visie 'Vrijheid in gebondenheid (verantwoordelijkheid)'

Volgens Van Dale (2016) is verantwoordelijkheid 'de plicht om verantwoording af te leggen en de grote zorg en toewijding die voor iets vereist zijn'. Dit betekent dat mensen kunnen uitleggen waarom zij bepaalde keuzes hebben gemaakt en hierop aangesproken kunnen worden door anderen. Binnen een maatschappij is verantwoordelijkheid belangrijk, omdat men samen binnen deze maatschappij functioneert en daarbij verantwoording draagt over de omgeving.

Het daltononderwijs geeft kinderen een bepaalde vrijheid in de keuzes die een kind maakt. Deze vrijheid zorgt ervoor dat kinderen zelf betrokken zijn bij hun leerproces wat een actieve leerhouding tot gevolg heeft. Echter betekent dit niet dat deze vrijheid geen grenzen kent. Vrijheid in het daltononderwijs is de gelegenheid krijgen om het taakwerk zelf te organiseren. De opgegeven leerstof en de eisen die daaraan worden gesteld, de tijdslimiet, de werkafspraken en de schoolregels vormen de grenzen waarbinnen de leerlingen hun vrijheid leren gebruiken.

Door aan deze vrijheid verantwoordelijkheid te koppelen, worden kinderen geacht na te denken over de keuzes die zij maken en verantwoording af te leggen op hun eigen handelen. Zelfkennis en zelfinschatting spelen in dit proces een belangrijke rol.

Op De Klipper willen wij kinderen leren omgaan met het dragen, krijgen en nemen van verantwoordelijkheid. Wij vinden dat elk kind, hoe jong ook, verantwoordelijkheid kan dragen.

Deze verantwoordelijkheid wordt aangepast aan de leeftijd en individuele ontwikkeling van een kind. Niet alle kinderen kunnen namelijk dezelfde verantwoordelijkheid aan en zullen in gelijke mate zelfstandig zijn. Vrijheid is noodzakelijk om eigen keuzes te kunnen maken en eigen wegen te vinden. Daarom is het de taak van de leerkracht om dit proces te sturen.

Wij vinden dat ieder kind prima zelf - soms aangepaste- keuzes kan maken in het werk. Vragen zoals: *"hoe plan je je werk; welke taken doe je eerst en welke later; welke zaken heb je nodig bij het werk en hoeveel hulp of begeleiding heb je nodig?"* zorgen ervoor dat kinderen nadenken over de keuzes die zij willen maken en om te gaan met de vrijheid die ze krijgen.

Tijdens het werken houdt de leerkracht de leerling in de gaten en zorgt hij ervoor dat de kinderen niet gaan "zwemmen". Door regelmatig kinderen aan te spreken op hun verantwoordelijkheid en de kinderen verantwoording te laten afleggen, leren kinderen om te gaan zelfkennis te verkrijgen en zelfinschattingen te maken en aan te passen. Vragen zoals: *"is het goed gelukt; is je planning uitgekomen en heb je om hulp gevraagd wanneer het nodig was?"* zorgen ervoor dat kinderen nadenken over de gevolgen van hun keuzes.

Wij merken daarbij dat kinderen het heel plezierig vinden, aangesproken te worden op hun mogelijkheden en samen te kijken hoe een kind zich ontwikkelt.

Zichtbaarheid 'vrijheid in gebondenheid (verantwoordelijkheid)' op De Klipper

Leerlingniveau

Iedere leerling krijgt een taak. Deze taak is toegespitst op de mogelijkheden van de leerlingen. Dit is zichtbaar in de soort taken die de leerlingen krijgen. Kinderen die meer aan kunnen, krijgen uitdagendere taken. Leerlingen die behoefte hebben aan verlengde instructies krijgen meer herhalingstaken op hun weektaak. Dit zorgt ervoor dat de leerlingen op hun eigen niveau betrokken worden bij hun leerdoelen.

Ook het soort taak is bij leerlingen afhankelijk aan de behoeftes van de leerling. Er loopt in de school een rode lijn omtrent de opbouw van dagtaak naar weektaak. Deze staat vastgelegd, maar kan worden aangepast als een leerling hieraan behoefte heeft. Het doel is wel dat de leerlingen in zoverre worden begeleid dat zij zoveel mogelijk met de lijn van de school meegaan. Dit zorgt ervoor dat er in iedere klas met meerdere weektaken wordt gewerkt.

Bij de kleutergroepen wordt er verantwoordelijkheid van de leerlingen gevraagd op het gebied van het omgaan met elkaar en de omgang met materialen. Kinderen dienen netjes met de materialen om te gaan en op te ruimen na gebruik.

Op de weektaken staan de instructies gepland door de leraar, maar plannen de kinderen de zelfstandige taken in. Dit doen zij door het gebruik van de dagkleuren. Na de verwerking kijken zij vanaf halverwege groep 4 hun werk na. Dit geldt voor de leerlingen die hieraan toe zijn. Vanaf groep 5 is het de bedoeling dat alle leerlingen hun werk nakijken.

De leerling is zelf verantwoordelijk voor de verwerking van zijn taak. De leerling plant zijn taak en reflecteert iedere ochtend en middag zijn taak of hij op schema ligt. Een leerling die inziet dat hij zijn planning niet gaat halen, neemt de verantwoording door contact te zoeken met de leraar. Wij begrijpen dat dit het ideaalbeeld is en beseffen dat dit een proces is wat door de leraar wordt ondersteund en begeleid.

Leraarniveau

De leraar zorgt voor de inhoud en vorm van de taken. Hierbij houdt hij rekening met de mogelijkheden en interesses van de leerlingen. Dit is zichtbaar in het aangeboden keuzewerk, waarin rekening gehouden moet worden met de meervoudige intelligenties.

De leraar laat de leerling eerst zelf de verantwoording nemen over zijn weektaak. Als leerlingen zelf komen met vragen/ problemen of opmerkingen, prijst hij hen en bespreekt hij in overleg met de leerling hoe ze hiermee omgaan. Bij leerlingen die deze verantwoording niet nemen zal de leraar sturing toepassen. Deze sturing is aangepast op de leerling en zijn behoefte. Een voorbeeld van sturing is het bespreken van de weektaak en een planning maken. Hierbij is er speciale aandacht voor het aanleren van de benodigde vaardigheden om de zelfstandigheid te vergroten. Deze vaardigheden bestaan o.a. uit het plannen van het werk, overzicht houden van de weektaak door werk af te kleuren en het durven aanspreken van een leraar.

Dit jaar zijn we voor het eerst gestart met kindgesprekken waarin kinderen een groter aandeel krijgen in de invulling van hun leertijd. Dit bevordert tevens de betrokkenheid van de leerlingen.

Schoolniveau

Binnen de school heerst een goed pedagogisch klimaat. Dit is zichtbaar in het vertrouwen wat het team schenkt aan de leerlingen en hoe er met leerlingen en hun behoeftes wordt omgegaan. Alle teamleden spreken leerlingen aan op hun gedrag. Leerlingen voelen zich veilig en durven aan te geven als zij het niet met de leraar eens zijn. Dit komt tevens in verschillende enquêtes, inspecties en de enorme groei van de school naar voren. Leerlingen worden ook gestuurd om respectvol kritisch naar de leraar te zijn.

Afspraken die worden gemaakt, worden momenteel geborgd. Iedere klas heeft een afsprakenboek waarin de regels omtrent het leerjaar worden geborgd. Hierdoor is het voor nieuwe leraren ook duidelijk welke criteria en werkwijze wij hanteren binnen onze school. Daarnaast worden nieuwe leraren begeleid, volgen zij verplicht een daltoncursus en houden wij ons daltonhandboek up-to-date.

Binnen de stichting waar de school onderdeel van is (Scholengroep Holland) is momenteel een cultuurverandering bezig omtrent de lerende organisatie. Dit betekent dat wij binnen de stichting en dus ook op school bezig zijn om de structuur van de organisatie te veranderen. Doel is dat de werkvloer meer van elkaar leert, inspraak krijgt en initiatieven durft te nemen om het onderwijs aan de leerlingen verder te ontwikkelen. Iets wat veel overeenkomsten heeft met Dalton. We beseffen ons dat dit niet in een jaar ontwikkeld is en een proces is waarin wij als school ook mee veranderen. Dit jaar is de school daarom begonnen met een andere vergaderstructuur waarin wordt gewerkt met Professionele Leergemeenschappen, genaamd Leerteams. Deze leerteams dienen in de komende jaren te worden uitgebreid met invulling vanuit het team.

Hieronder staan de basisafspraken en andere zaken die bij verantwoordelijkheid horen beschreven, zoals deze op De Klipper gelden.

Ganggebruik

Kleuters

Om de doorgaande lijn van 'stil werken op de gang' te waarborgen zijn er geen speelplekken meer op de gang maar werkplekken. Je mag alleen op de gang werken als je dit rustig/stil kunt doen.

De gang wordt nu vooral gebruikt voor de computer, leeshoek, werkplek voor werkboekjes, knutselen en de zandtafel.

Groep 3 t/m 8

Er zijn werkplekken op de gang gemaakt. De kinderen moeten tot de tweede pauze stil aan het werk zijn op de gang. Na de eerste pauze kunnen de kinderen op een rustige manier samenwerkingsopdrachten op de gang doen. Er hangen handelingswijzers voor ganggebruik. Op de handelingswijzer is ook aandacht voor het opruimen van eigen spullen. Het is belangrijk dat kinderen beseffen dat op de gang werken geen sociale plek is, maar een werkplek net als in de klas.

Vanaf groep 3 overleggen de kinderen met de leerkracht of ze op de gang mogen werken. Vanaf groep 7 zijn de kinderen vrij om te kiezen voor een werkplek op de gang. Hierbij moeten ze vooral goed aan kunnen geven waarom de gang de juiste plek voor hen is om te werken. Het is niet de bedoeling dat er op de gang wordt gewerkt, omdat dit gezellig is.

De volgende afspraken gelden:

Algemene afspraken:

- In de gang gedraag je je **altijd** rustig.
- Je loopt rustig en gaat direct naar je doel.
- Dit geldt altijd, dus ook bij de inloop en bij de pauzes.
- De leerkrachten zorgen voor voldoende toezicht ook bij de inloop en de pauzes.

Werken op de gang:

Tot de tweede pauze:

- Tot de tweede pauze mag er alleen stil gewerkt worden op de gang.
- Leerlingen uit dezelfde klas zitten altijd aan verschillende tafels.
- Zit er aan elke tafel al een leerling uit dezelfde klas, dan is de gang voor die klas vol.
- Als je terug gaat naar de klas, ruim je al je spullen op en schuif je je stoel aan.
- Ook op de computers is het stil werken, 1 kind per computer.

Na de tweede pauze:

- Na de tweede pauze mag de gang ook gebruikt worden voor samenwerken en mag je elkaar helpen bij opdrachten.
- Er wordt op zachte toon gepraat.
- Kinderen uit dezelfde klas mogen nu wel aan dezelfde tafel zitten.
- Als je terug gaat naar de klas, ruim je al je spullen op en schuif je je stoel aan.
- Je mag nu wel met 2 kinderen bij een computer als dat voor een opdracht nodig is.

Computers:

- Je gebruikt als eerste een computer van je eigen groep.
- Als de computers van je eigen groep allemaal bezet zijn, mag je een computer van een andere groep gebruiken als die vrij is. Op het moment dat de groep de computer zelf nodig heeft, log je gelijk uit en ga je bij de computer weg.
- Als je klaar bent bij een computer laat je deze netjes achter, dus koptelefoon netjes ophangen, stoel aanschuiven.
- Tot de tweede pauze: stil werken, dus maar 1 kind per computer!
- Na de tweede pauze: je mag met 2 kinderen bij een computer als dat voor een opdracht nodig is.

Materiaal

Het blijft een gezamenlijke verantwoordelijkheid van leerkrachten en leerlingen om de materialen netjes te gebruiken en heel en overzichtelijk te terug te leggen. Belangrijk is wel dat de materialen uit het magazijn altijd door de leerkracht gepakt wordt.

Kleuters

De materialen liggen op een vaste plek in de klas. Dit is herkenbaar voor de kinderen omdat er gebruik wordt gemaakt van kleurenstickers. Deze stickers zijn zowel op het materiaal als op de planken in de kasten zichtbaar.

De kleuren zijn:

- blauw: puzzels
- groen: taal
- oranje: rekenen geel: algemeen

De kinderen pakken zelf het materiaal en ruimen de gebruikte materialen ook weer op.

Groep 3 tot en met 8

Aan het begin van het schooljaar krijgen de kinderen materiaal uitgedeeld wat ze in eigen beheer moeten houden. Denk hierbij aan een liniaal, gum, potlood en pen. Materialen die door goed gebruik op zijn, worden vervangen door school. Materialen die opzettelijk stuk worden gemaakt, moeten door het kind/ ouders worden vervangen.

De overige materialen hebben een vaste, overzichtelijke plek in de klas. Dit kan het laatje van de leerling zijn of in kasten. Er wordt hierbij gebruik gemaakt van open kasten. De plek in de kast wordt aangegeven met behulp van foto's (lagere groepen) of labels (hogere groepen).

De kinderen zijn zelf verantwoordelijk dat zij aan het begin van de les de juiste materialen voor zich hebben. Het uitdelen van materialen wordt per klas verschillend geregeld. Sommige groepen hebben een weekbeurt hiervoor, in andere groepen regelen de leerlingen dit zelf.

Materialen die niet in de klas aanwezig zijn en uit het magazijn worden gehaald, worden altijd door de leraar gehaald. Leerlingen mogen niet zelfstandig spullen pakken uit het magazijn.

Werk niet af

Een uitgangspunt van de daltonwerkwijze is dat kinderen verantwoordelijkheid voor hun eigen werk dragen. Er is echter een groep kinderen die dit moeilijk vindt. Welke acties ondernemen we wanneer kinderen hun werk niet af hebben?

Kleuters

De kinderen worden elke dag herinnerd aan het verplichte werk. In het bijzonder de leerlingen waarbij het plannen niet goed gaat. Op vrijdag worden de leerlingen die het dan nog niet gedaan hebben verplicht om het werk (af) te maken. Met groep 2 leerlingen die structureel niet plannen worden afspraken gemaakt op welke dag zij het werk gaan doen.

Aan het eind van de week wordt er geëvalueerd. Belangrijk hierbij is dat de kinderen die 'goed' plannen niet vergeten worden. Zij krijgen, het liefst klassikaal, positieve aandacht van de leerkracht.

Groep 3 t/m 8

Er moet onderscheid gemaakt worden tussen de oorzaken van het niet afhebben van het werk. Dit zijn de drie belangrijkste oorzaken:

1. Een kind werkt *incidenteel* niet door

In de groepen 3 en 4 wordt op de dag zelf een ander moment gekozen om het werk af te maken. Wanneer het om te veel werk gaat wordt het werk, in overleg met ouders, mee naar huis gegeven. Het werk wordt gekopieerd; we geven lesboeken nooit mee!

In de groepen 5 en 6 kan het werk tijdens andere momenten worden afgemaakt. Bijvoorbeeld tijdens de pauze. Er wordt ook wel gekozen om het werk na schooltijd af te maken of mee naar huis te geven. Het werk wordt gekopieerd; we geven lesboeken nooit mee!

In de groepen 7 en 8 wordt het werk na schooltijd afgemaakt of als huiswerk meegegeven. Er wordt met de leerling gesproken en het werk wordt gekopieerd; we geven lesboeken nooit mee! Een enkele keer mag het onder andere lessen worden gemaakt.

2. Een kind werkt *structureel* niet door

De aanpak is hetzelfde als bij 1. Er worden echter gesprekken gevoerd om het gedrag te veranderen en afspraken te maken. In groep 3 en 4 worden gesprekken met kind en ouders gevoerd. Vanaf groep 5 worden de gesprekken voornamelijk met de kinderen gevoerd, waarbij vanaf groep 7 de verantwoordelijkheid steeds meer bij het kind wordt gelegd.

3. De eigen motivatie is niet het probleem (stof te moeilijk, concentratieprobleem)

De hoeveelheid stof wordt voor deze kinderen aangepast. Er kan voor compacten worden gekozen of onderdelen worden van de taak weggestreept. Verder worden hulpmiddelen ingezet (kleurenklok, koptelefoon, etc.). Verder hebben sommige kinderen baat bij een meer gestructureerde taak. Kinderen kunnen dan in plaats van een weektaak weer een dagtaak krijgen. Ook kunnen zij een voorgeplande weektaak krijgen waarop een tijdslijn staat. Hierbij ga je als leerkracht met leerlingen in gesprek over hun werk.

Zorg voor de klas

In iedere groep geldt dat de leerlingen samen verantwoordelijk zijn voor de spullen in en om de klas. Alle leerlingen zorgen er zelf voor dat hun werkomgeving er netjes uit blijft zien.

Kleuters

In de groep hangt een huishoudelijk takenbord. Op dit bord hangen de 'huishoudelijk taken' met daarachter het maatjeskoppel dat hiervoor verantwoordelijk is. Elk maatjeskoppel heeft een week lang een bepaalde taak. Na een week worden er nieuwe maatjes gevormd en krijgen de nieuwe maatjes een (andere) taak.

Taken kunnen zijn:

- portier van de klas
- lichten aan/uit
- tafels schoonmaken
- kasten opruimen
- plantjes verzorgen
- vegen
- kapstokken/tassen opruimen
- doppen uit takenbord halen
- hapje/lunch klaarzetten

Het is belangrijk dat er een duidelijke uitleg wordt gegeven over de huishoudelijke taken. De kinderen moeten goed weten wat er van hen verwacht wordt, wanneer ze hun taak moeten uitvoeren en hoe vaak.

Er wordt in iedere groep tijd gereserveerd om het huishoudelijke taakje uit te voeren, maar iedere leerkracht mag dit wel naar eigen inzicht invullen

Groep 3 tot en met 8

Groep 3 werkt nog met maatjes voor de huishoudelijke taken. Zie hiervoor de werkwijze van de kleuters. Vanaf groep 4 worden er iedere week kinderen tot weekbeurt benoemd. Zij helpen met het uitdelen van de schriften/boeken en zorgen ervoor dat de klas aan het eind van de dag netjes uit ziet. Dit gaat volgens een vast takenlijstje.

Taken die op het lijstje staan zijn:

- klas en gang vegen
- kasten opruimen (ook op de gang)
- Nakijktafel opruimen
- Ramen dicht en zonneschermen naar boven
- Kapstok netjes maken
- Eventueel planten water geven

4. Zelfstandigheid

"Experience is the best and indeed the only real teacher"

Betekenis en visie 'zelfstandigheid'

Zelfstandig betekent door eigen kracht, bestaand en handelend op zichzelf staan. Leren zelfstandig zijn is van groot belang voor de persoonlijke ontwikkeling van kinderen. Het durven, kunnen en mogen inslaan van een eigen weg en later op eigen benen te kunnen staan binnen onze maatschappij.

Binnen het Daltononderwijs betekent zelfstandig leren actief leren en werken. Het kind kan door zelfstandigheid doelgericht te werk gaan en leert na te denken om effectief hulp te vragen. Zelfstandigheid zorgt voor het ontwikkelen van het probleemoplossend denken. Het dwingt kinderen tot het maken van keuzes en leert wat de gevolgen zijn van deze keuzes. Hierdoor leert het kind zijn keuzes te beoordelen wat leidt tot het kiezen van effectieve en verantwoorde keuzes.

Op De Klipper vinden wij het belangrijk dat kinderen leren zelfstandig te zijn. Zelf oplossingsmethoden zoeken, problemen oplossen en opdrachten uitvoeren leert kinderen om zelfstandig na te denken en zaken beter te begrijpen. Kinderen worden hierdoor actiever en meer betrokken bij hun eigen ontwikkelproces. Daarnaast zorgt een vergrote zelfstandigheid voor een verhoogde effectieve leertijd. Zij hoeven immers niet meer te wachten tot de leraar de materialen en oplossingen aanreikt.

Wij merken dat kinderen het als heel plezierig ervaren om aangesproken te worden op wat ze zelf kunnen. Ze voelen zich hierdoor competent. Het is immers niet motiverend als dingen uit handen worden genomen die je zelf kunt. Die dingen willen we kinderen dan ook graag zelf laten doen.

Zichtbaarheid 'zelfstandigheid' op De Klipper.

Leerlingniveau

In iedere klas wordt gewerkt met uitgestelde aandacht en alle leerlingen kennen het doel en de symbolen van de klas die horen bij deze uitgestelde aandacht. Bij omgang met uitgestelde aandacht is het ook belangrijk dat leerlingen weten wanneer zij vragen kunnen stellen aan andere kinderen en dat de andere kinderen in staat zijn om leerlingen in de klas te helpen. Kinderen worden door de leraar gemotiveerd om andere leerlingen te helpen en het initiatief te nemen in oplossingen te bedenken. Dit gebeurt door vanaf de kleuters met de klas en eventueel individuele kinderen in gesprek te gaan over het helpen van elkaar.

De weektaak wordt zoals genoemd onder het kopje 'verantwoordelijkheid' aangepast naar de behoeftes van de leerling. In overleg met de leerling wordt er gekeken naar de invulling en uitvoering van de weektaak. Initiatief tot dit overleg ligt in eerste instantie bij de leerling zelf. Echter zal de leraar door observaties kinderen sturen en trainen in de vaardigheden die komen kijken bij zelfstandigheid. We merken dat leerlingen het moeilijk vinden om aan te geven als de weektaak niet overeenkomt met hun behoeftes.

De kinderen dienen hun gemaakte werk zelf na te kijken. Hierin is een opbouw zichtbaar in de hoeveelheid en vakken vanaf groep 4 naar groep 8. Er wordt door middel van de daltonregistratie en

steekproeven het nakijken van de leerlingen gecontroleerd. Mocht blijken dat leerlingen niet goed nakijken, dan worden kinderen hierin begeleid.

In het schooljaar 2017-2018 zijn we gestart met gestructureerde kindgesprekken. Hierbij wordt met de leerling gesproken over zijn leerdoelen, welbevinden en andere zaken die van belang zijn om zoveel mogelijk te voldoen aan de (onderwijs) behoeftes van de leerling. Deze gesprekken vinden minstens twee keer per jaar plaats. Momenteel hebben wij nog geen beleid omtrent kindgesprekken, omdat wij bezig zijn met de invoering.

Leraarniveau

Als wij willen dat kinderen zelfstandig worden, dan moeten we ze ook de ruimte geven en leren opdrachten en taken uit te voeren. Dat betekent dat we de leeromgeving zo inrichten dat kinderen initiatieven kunnen nemen om opdrachten en taken zelf uit te voeren en zelf hun weg kunnen vinden. Dit is zichtbaar in de inrichting van het lokaal, de materialen en de geboden ruimte/ tijd tijdens activiteiten die we de kinderen bieden. Ook de weektaak zorgt voor ontwikkeling in de zelfstandigheid van kinderen. Deze is zo opgesteld dat de zelfstandigheid van de kinderen in hun schoolloopbaan wordt vergroot. Instructielessen richten wij zo in dat kinderen initiatief kunnen nemen om zelfstandig de lesstof tot zich te nemen. Dit is wel aangepast aan de leeftijd en ontwikkeling van het kind. Daarnaast is er vanaf groep 4 in iedere klas een vaste plek waar het werk wordt nagekeken en ingeleverd.

De uitwerking van de zelfstandigheid in de leeromgeving en instructielessen is zichtbaar tijdens de zelfstandig werktijd die dagelijks wordt toegepast. Kinderen zitten naast elkaar en maken verschillende activiteiten, doordat zij zelfstandig zijn. Eigen initiatief wordt zoveel mogelijk positief beloond om zelfstandigheid te vergroten.

De leraar zorgt voor een taakgerichte werksfeer in de groep en wordt er in het rooster voldoende tijd ingeroosterd in de dagplanning voor zelfstandig werken. Dit is terug te vinden in het dagrooster in de klassenmap van de leraar.

Op onze school wordt ingesprongen op de talenten van leerlingen die meer aankunnen. Zo kunnen we kinderen verrijking en verdieping van de leerstof geven, kunnen kinderen versneld door de leerstof heen, hebben we een uitdagend onderwijsaanbod via onze 'optimisten' klas en kan er een externe coach worden ingeschakeld.. Echter weten wij ook dat we onze grenzen hebben aan het aanbieden van uitdaging aan leerlingen. Mochten de bovengenoemde punten onvoldoende werken bij de leerlingen dan beseffen wij ons dat en wordt er in samenwerking met ouders gezocht naar een oplossing buiten onze school.

Deze bovenstaande hulp is gericht op leerlingen die laten zien dat ze meer aankunnen. Kinderen die onderpresteren worden bij ons nog te weinig begeleid. Ook voor leerlingen die met de reguliere leerstof voldoende uit de voeten kunnen, is er nauwelijks begeleiding in talentontwikkeling. Wij willen hiervoor het keuzewerk gaan gebruiken.

Schoolniveau

Begin schooljaar 2017- 2018 zijn we op school en bestuursniveau bezig om de organisatiestructuur binnen de school en stichting te veranderen. Hierbij ligt de nadruk op het ingaan van de talenten van

de medewerkers en hoe deze binnen school kunnen worden ingezet. Er wordt momenteel gekeken naar hoe er ruimte gecreëerd kan worden om tegemoet te komen aan de initiatieven van de medewerkers.

Hieronder staan de basisafspraken en andere zaken die bij zelfstandigheid horen beschreven, zoals deze op De Klipper gelden.

Uitgestelde aandacht

Uitgestelde aandacht stimuleert kinderen om eerst zelf te gaan zoeken naar een oplossing voor een probleem dat zich aandient en dat het niet altijd direct terecht kan bij de leerkracht. Het zet hen zelf aan het nadenken, en het voorkomt dat ze dingen gaan vragen die ze best zelf kunnen oplossen.

Iedere groep van De Klipper werkt met uitgestelde aandacht. Om de kinderen duidelijk te maken dat er sprake is van uitgestelde aandacht wordt er een symbool gebruikt. Dit symbool is per groep verschillend.

Kleuters

Het teken van uitgestelde aandacht is zichtbaar bij de leerkracht (bloemenketting, hoed). Kleuters kijken vooral naar de leerkracht en minder naar een vast punt voorin de groep. Voordat er gewerkt gaat worden met uitgestelde aandacht, wordt er in de groep besproken dat de leerkracht niet gestoord mag worden. Verder wordt er aangegeven hoe lang de leerkracht niet mag worden gestoord door middel van de kleurenklok. Het is hierbij belangrijk dat alle kinderen aan het werk moeten zijn. De leerkracht loopt geregeld een vaste ronde door de klas. Aan het eind van het zelfstandig werken wordt er standaard met de leerlingen geëvalueerd hoe het gegaan is. (Wie had er een probleem? Hoe is dit opgelost?)

Groep 3 t/m 8

In groep 3 wordt er, net als bij de kleuters, nog gewerkt met een symbool dat bij de leerkracht zichtbaar is. De leerkrachten van groep 3 maken gebruik van een bloemenketting. Ook werken zij met een kleurenklok om de duur van de uitgestelde aandacht aan te geven. Kinderen mogen wel zachtjes in het groepje overleggen. De leerkracht kan in deze periode kinderen extra instructie geven aan de instructietafel, wanneer de leerkracht hiermee klaar is loopt hij een vaste vragenronde.

Vanaf groep 4 is het symbool losgekoppeld van de leerkracht en is het zichtbaar op het bord voor in de klas. De leerlingen beginnen standaard met een bepaalde periode van volledig uitgestelde aandacht. Dan mogen de kinderen de leerkracht niet storen *en* elkaar niet storen. Er zit een opbouw in tijdsduur in:

- groep 4: 10 minuten
- groep 5 en 6: 15 minuten
- groep 7: 20 minuten
- groep 8: 30 minuten

Van groep 3 tot wordt er gewerkt met een daltonblokje. Wanneer de leerkracht niet beschikbaar is om vragen te kunnen beantwoorden (volledig uitgestelde aandacht, extra instructie aan instructietafel, helpen van andere kinderen, etc.), kunnen de kinderen met het vraagteken op het blokje aangeven dat zij een vraag hebben. Ondertussen gaan zij verder aan het werk met iets anders. Wanneer de leerkracht weer beschikbaar is, loopt hij een bepaalde route in de klas, zodat de leerlingen weten wanneer ze aan de beurt komen om hun vraag te stellen. Het is dus niet de bedoeling dat leerlingen naar het bureau komen om geholpen te worden. De leerkracht komt naar de leerlingen toe. Met het daltonblokje kunnen de leerlingen ook zelf aangeven of zij gestoord mogen worden door andere leerlingen. Groen betekent: ik ben beschikbaar. Rood betekent: ik ben nu voor mezelf aan het werk).

Taak

Het werken met een taak zorgt ervoor dat kinderen tijdens de lessen altijd actief aan de slag kunnen gaan. Ze hoeven niet op elkaar te wachten en kunnen elkaar helpen en stimuleren. Verder leren kinderen administreren en werk evalueren. Tot slot dragen ze eigen verantwoordelijkheid over hun werk.

Kleuters

Weekbord

In de groepen 1/2 wordt gewerkt met een weekbord. Dit bord hangt in iedere kleuterklas en is verdeeld in de weektaak en het keuzewerk bij de kleuters. De activiteiten op het takenbord wisselen elke week. De meeste groepen starten op maandag met een nieuwe week, een enkele groep start op woensdag met een nieuwe week.

Figuur 1 Het weekbord van de kleuters

Weektaak

Om kinderen voor te bereiden op het plannen van het werk in de groepen 3 t/m 8 werken wij bij de kleuters al met een weektaak. Dit zijn verplichte werkjes die binnen een week gemaakt moeten worden door de kinderen. De linkerkant van het weekbord wordt gevuld met de weektaak. In het aantal taken op de weektaak kan gedifferentieerd worden per leerling, maar in de basis is er een opbouw:

- Groep 1 tot de meivakantie: 1 taak op de weektaak;
- Groep 1 na de meivakantie: 2 taken op de weektaak;
- Groep 2 tot de meivakantie: 2 taken op de weektaak;
- Groep 2 na de meivakantie: 3 taken op de weektaak.

Op maandag wordt er in de kring verteld wat de taken van de weektaak zijn, hoe dit gemaakt moet worden en wanneer het af moet zijn. Ook zijn de taken zichtbaar met een pictogram op de weektaak.

De kinderen kunnen iedere dag kiezen of zij aan hun weektaak werken of niet. Hierbij plaatsen zij een witte magneet bij de taak waar zij die dag aan gaan werken. Als de taak af is wordt de witte magneet gewisseld met een magneet met de dagkleur.

De weektaak van groep 2 bestaat uit één knutselwerkje dat aansluit bij het thema. Daarnaast is het handig om de kinderen als tweede taak een taak te geven dat aansluit bij Bosos (zoals puzzelen, knippen, etc.) Om kinderen te stimuleren om voor hoeken te kiezen waar ze zelf niet direct in geïnteresseerd zijn, kunnen deze hoeken ook als verplichte activiteit op het takenbord gezet. Wanneer er gekozen wordt om werkbladen als verplicht werk op het takenbord te zetten, wordt er uitgegaan van 2 tot 4 werkbladen als één activiteit.

Keuzewerk

Naast de taken die de leerlingen moeten maken willen we ook tegemoetkomen aan de persoonlijke ontwikkeling van de kinderen. Hiervoor dient het keuzewerk aan de rechterkant van het bord. Aan deze kant kiezen de kinderen met hun naamplaatje een taakje waar zij aan willen werken. Ieder kind heeft zijn eigen naamplaatje en hangt deze op waar hij wil spelen/ werken. Alle kinderen die beginnen met hun keuzewerk mogen de eerste 20 minuten niet wisselen.

De taken van de weektaak staan niet vermeld bij het keuzewerk. Naamplaatjes van kinderen die kiezen om aan hun weektaak te werken blijven hangen in het rechtervlak.

Er kunnen in het gebruik kleine verschillen ontstaan (bijvoorbeeld gebruik van het plaatje). Dit vinden wij geen probleem, zolang er volgens de bovengenoemde basis wordt gewerkt.

Nieuwe leerlingen en weners

Kinderen die net op school komen, krijgen eerst de mogelijkheid om zich te oriënteren in de klas. Zij werken nog niet meteen met het weekbord, maar mogen alle hoeken op hun eigen manier ontdekken. De speeltijd voor deze kinderen ligt dan ook niet vast. Zij mogen verder taken van de weektaak maken, maar dit hoeft nog niet.

Groep 3 t/m 8

In de groepen 3 t/m 8 wordt gewerkt met een takenblad. Op dit takenblad staan zowel instructie als zelfstandige taken die de kinderen gebruiken bij het plannen van hun werk. Deze taken worden opgebouwd van dag naar weektaken. Per groep wordt aangegeven wat de opbouw is.

Bij onze rekenmethode wordt de groep op basis van hun instructiebehoeftes verdeeld in drie groepen met bijbehorende zelfstandige taken. Deze taken worden verwerkt binnen de weektaak waardoor iedere groep vanaf midden groep 3 minstens drie verschillende niveau weektaken kent. De zelfstandige rekentaken worden op de weektaak vermeldt.

Er is een vast format in de weektaken. De weektaken zijn overzichtelijk, functioneel en aantrekkelijk opgebouwd met het logo van de school. Ze zijn aanpasbaar aan individuele behoeftes van de kinderen.

De leerkracht houdt een daltonregistratie bij, d.w.z dat er het werk wat is ingeleverd (en nagekeken) wordt afgetekend op een lijst. Deze lijst zit in de klassenmap. Iedere leraar heeft een daltonregistratie in zijn klassenmap. Hoe deze werkt verschilt per leraar.

Alle weektaken lopen van maandag tot vrijdag.

In de bijlagen vindt u voorbeelden van onze takenbrieven.

Groep 3

- Vanaf de herfstvakantie krijgen de kinderen een weektaak. Hierop staat een overzicht van alle zelfstandige taken die in de week moeten worden gemaakt. De kinderen plannen met de dagkleur.
- De vakken van de weektaak worden aangeven met pictogrammen.

Groep 4

- Alle dagen staan op de takenbrief (weektaak). Per dag wordt aangegeven welke taken gemaakt moeten worden. De kinderen hebben de keuze in welke volgorde zij deze taken maken. Ze plannen met cijfers.
- De vakken worden opgeschreven.
- De kinderen maken een dagplanning en kleuren de taak af als deze gedaan is.
- De taken op de weektaak worden onderverdeeld in taken met instructie (i) , zelfstandige taken (z) of samenwerkopdrachten (S2, S3, S4).

Momenteel wordt er in twee groepen 4 geëxperimenteerd met een vernieuwde weektaak waar de leerdoelen op staan, een gedeelde weektaak wordt gebruikt en een weekrooster op de weektaak staat waardoor kinderen beter in kunnen zien wanneer ze tijd hebben. Na een maand evalueren wij het gebruik van deze weektaak en wordt bij tevredenheid deze weektaak ingevoerd in de andere groepen 4.

Groep 5

- De dagen staan geclusterd op de weektaak. Maandag en dinsdag vormen een deel van de weektaak en woensdag, donderdag en vrijdag.
- Een deel bestaat uit een instructie en een zelfstandig gedeelte. Zo kunnen kinderen zien voor welke lessen zij eerst instructie ontvangen en welke zij geheel zelfstandig of samen kunnen maken.
- De kinderen kunnen zelf bepalen op welke dag van de geclusterde dagen zij de taken maken. Ze plannen met de dagkleuren.
- De kinderen moeten aangeven wanneer zij de taak maken, of zij hebben nagekeken en het werk hebben ingeleverd.

- Ook staan toetsen en huiswerk vermeld op de weektaak en is er vlak waarin opmerkingen geplaatst kunnen worden.

Groep 6

- In het eerste deel van het jaar wordt dezelfde weektaak als in groep 5 gebruikt.
- In het tweede deel van het jaar wordt er gewerkt met een gehele weektaak. Aan de ene kant staan alle instructietaken vermeld. Aan de andere kant alle zelfstandige taken. De kinderen plannen de taken over de gehele week met de dagkleuren.
- Tot aan de voorjaarsvakantie wordt met deze weektaak gewerkt, hierna wordt groepsgebonden gekeken of overstappen op de andere weektaak wenselijk is.
- Op de weektaak staan tevens de toetsen en huiswerk vermeld en is er een vlak waarin opmerkingen geplaatst kunnen worden.

Groep 7 en 8

- Hier wordt gewerkt met een weektaak, vergelijkbaar met eind groep 6.

Nakijken

Groep 3 t/m 8

Binnen de methode worden er al bepaalde oefeningen in groep 3 nagekeken door de kinderen.

Bij andere methodes wordt nakijken vanaf groep 4 ingezet als middel om de kinderen op hun werk te reflecteren.

In groep 4 wordt vanaf halverwege het schooljaar begonnen met de eerste taken na te kijken. Dit betreft vaak rekenwerk.

Daarna wordt er een opbouw gemaakt in het aantal vakken tot men aan het einde van groep vijf alle taken nakijkt. De leraar begeleidt dit proces en voert regelmatig steekproeven uit of de leerlingen nog steeds goed nakijken.

In de handelingswijzers is het stappenplan voor het nakijken voor kinderen opgenomen.

Handelingswijzers

Om de kinderen te helpen bij hun zelfstandigheid en hun probleemoplossend denken te ondersteunen worden op De Klipper gebruik gemaakt van handelingswijzers.

Deze handelingswijzers geven op een structurele wijze aan hoe ze bij bepaalde problemen te werk moeten gaan. Zo zijn er handelingswijzers omtrent:

- ganggebruik
- nakijken van het werk
- het werken in schriften
- denkstappen per vakgebied (denk aan meettabellen bij rekenen, spellingalgoritmes, schrijffletters ed.)

De handelingswijzers hangen in de klas en zijn vanaf groep 6 te vinden in hun opzoekmapje. Hierin wordt ook de weektaak geplaatst.

De handelingswijzers zijn te vinden op de server in de map Dalton.

5. Samenwerken

"The school functions as a social community"

Betekenis en visie 'samenwerken'

Samenwerken betekent in onderling overleg werken (Van Dale, 2016) waarbij men hun inspanningen samen richt op hetzelfde doel. In onze samenleving is het goed kunnen samenwerken met anderen een zeer belangrijke vaardigheid. De basis van een democratische samenleving is gebaseerd op het kunnen samenwerken met elkaar. Goede samenwerking zorgt voor respect en begrip hebben voor elkaar. Ook binnen de eisen die gesteld worden aan het onderwijs binnen de zogenoemde 21st Century skills wordt samenwerken als belangrijk doel gesteld. Hoewel dit dus een belangrijke vaardigheid is, is het tevens ook een vaardigheid die men niet zomaar onder de knie krijgt.

Het daltononderwijs gaat ervan uit dat een school de plek is om deze vaardigheid te oefenen. Leerlingen, leerkrachten, ouders, schoolleiding en bestuur werken samen om van en met elkaar te leren. Het verwerven van kennis en vaardigheden omtrent samenwerken kan het leren en leven vergemakkelijken. Doordat zij samenwerken leren zij met elkaar om te gaan en leren ze dat zij elkaar kunnen helpen. Het zorgt hierdoor voor begrip en respect voor elkander.

Het samenwerken zorgt voor de ontwikkeling van sociale vaardigheden en reflecteren op het eigen handelen, zoals het beoordelen van de inbreng, het aangaan van de dialoog, het leren omgaan met teleurstellingen en het ervaren van meeropbrengst uit de samenwerking.

In samenwerken kun je een ontwikkeling zien. Eerst leren kinderen vooral samen werken: elk kind werkt overleggend en helpend, maar vooral aan een eigen taak/opdracht. Stapsgewijs groeien kinderen toe naar echt samenwerken: zo te werken dat er echt een meerwaarde is als je een opdracht samen met een ander doet. Het resultaat is beter dan wanneer je het alleen had gedaan.

Wij vinden dat samen dingen doen, aan iets werken en spelen de sociale ontwikkeling en vorming van kinderen bevordert. Dit heeft logischerwijs ook zijn invloed op de sfeer in de groep en een goede sfeer vinden we heel belangrijk.

Zichtbaarheid 'samenwerken' op De Klipper

Leerlingniveau

Vanaf het moment dat leerlingen bij ons binnenkomen, leren ze dat samenwerken een belangrijk onderdeel is binnen ons onderwijs. Bij de kleuters wordt dat gedaan door het werken met maatjes. Deze maatjes worden gebruikt bij vragen en het maatjeswerk, wat enkele keren per week wordt gedaan. In de hogere groepen wordt er minder met maatjes gewerkt. Hier wordt meer gebruik gemaakt van samenwerkingsopdrachten en coöperatieve werkvormen. In alle groepen ligt de nadruk op het *leren* samenwerken met verschillende leerlingen en de samenwerkingsvaardigheden te trainen.

Dit samenwerken vindt vooral plaats tussen leerlingen in een groep maar daarnaast zijn er ook activiteiten waarbij kinderen van verschillende leeftijden met elkaar aan het werken/ spelen zijn. Voorbeelden hiervan zijn tutor lezen, crea en het werken op de gang.

De leerlingen dienen altijd respectvol met medeleerlingen en leraren om te gaan. Dit is zichtbaar in de manier waarop we met elkaar omgaan, maar ook in de manier waarop iedereen elkaar toespreekt

op het gedrag. Er wordt gestreefd dat leerlingen zo veel mogelijk zelf verantwoordelijk zijn voor de werksfeer in de klas. In gesprekken met de klas wordt hier in opbouwende mate de verantwoordelijkheid bij de leerlingen gelegd.

Leraarniveau

Het leren samenwerken begint bij voorbeeldgedrag. Leraren op De Klipper zijn zich bewust dat zij een rolmodel zijn voor de leerlingen en kunnen goed samenwerken met collega's. Dit uit zich in het durven vragenstellen en aanspreken van collega's en het open staan voor vragen en feedback. Ook zijn er binnen de school verschillende werkgroepen en leerteams die zich buigen over de invulling van het onderwijs bij ons op school.

Het klimaat op De Klipper is een positief veilig pedagogisch klimaat. Leerlingen en leraren durven elkaar aan te spreken. Dit is zichtbaar in de enorme groei die De Klipper de afgelopen jaren heeft gemaakt. Hierdoor is het belangrijk om nieuwe leraren snel wegwijs te maken binnen het daltononderwijs. Nieuwe leraren merken dat collega's open staan om leraren te helpen wegwijs te worden binnen het daltononderwijs. Ook worden er sinds 2016 bijeenkomsten geregeld voor nieuwe leraren om ze te helpen sneller wegwijs te worden binnen De Klipper.

Binnen de keuze van de methodes in ons onderwijs wordt er gekeken naar de mogelijkheid tot samenwerkingsopdrachten binnen de lessen. Daarnaast is het de bedoeling dat leraren gebruik maken van coöperatieve werkvormen. Het doel is dat in iedere klas minstens een keer per dag gebruik wordt gemaakt van een coöperatieve werkvorm. Dit is een punt wat nog ontwikkeld wordt bij De Klipper.

Schoolniveau

Wij zien onze school als een oefenplek voor leerlingen om te leren zich staande te houden in een steeds veranderende maatschappij. Om te leren hoe je samenwerkt en dat je samen verantwoordelijk bent voor de manier waarop we met elkaar omgaan en leren. Nu, in de klas en op school. Later, in de maatschappij waar wij dan in leven.

Leerlingen en leraren durven fouten te maken en weten dat zij ook lerende zijn. Dit uit zich niet alleen binnen de school, maar ook bovenschools werken wij aan deze houding. Binnen de stichting wordt er momenteel middels een cultuurverandering 'Wie het weet mag het zeggen' ingezet op het creëren van een organisatie waarbij men leert van elkaar, een 'growth mindset' bij alle leden is en het samenwerken tussen de leraren wordt verbeterd.

Hieronder staan de basisafspraken en andere zaken die bij samenwerken horen beschreven, zoals deze op De Klipper gelden.

Maatjes

'Twee weten meer dan één' is een uitspraak die goed past bij het werken met maatjes. Een maatje kun je iets vragen wanneer je een opdracht even niet snapt, met een maatje kun je samen een spelletje doen of een samenwerkingsopdracht. De maatjes veranderen regelmatig zodat de kinderen steeds weer met iemand anders samenwerken of spelen. Hierdoor *leren* ze ook met verschillende kinderen samen te werken.

In alle groepen wordt gewerkt met een maatje voor nieuwe kinderen. Nieuwe kinderen worden zo snel wegwijs gemaakt op hun nieuwe school.

Kleuters

In alle groepen worden de maatjes per week gewisseld. Er kan hiervoor gebruik worden gemaakt van het computerprogramma maatjesmaker. De maatjes zijn op het bord zichtbaar gemaakt door middel van een foto van de kinderen.

De volgende activiteiten ondernemen de maatjes samen:

- lopen samen in de rij
- minimaal twee keer per week samenwerken tijdens het maatjeswerk
- elkaar helpen (bijvoorbeeld met jas aantrekken, aankleden); wanneer ze hulp nodig hebben raadplegen ze eerst hun maatje
- samen verantwoordelijk zijn voor een huishoudelijke taak

Een nieuwe leerling krijgt een (speciaal hulp)maatje of wordt aan een maatjeskoppel toegevoegd.

Groep 3 tot en met 8

In groep 3 wordt er nog gewerkt met de maatjes. Maatjes worden ingezet voor de gymrij, bij het samenwerken, om hulp te vragen en voor creatieve opdrachten.

Bij de groepen 4 wordt er gebruik gemaakt van maatjes voor de huishoudelijke taken (iedere week wisselen) en de gymrij en daarnaast van leesmaatjes die per 3 a 4 weken wisselen.

In groep 5 worden de maatjes ingezet voor de gymrij. De huishoudelijke taken worden nu door de weekbeurt (twee kinderen per week) uitgevoerd. Bij samenwerkingsopdrachten wordt gewerkt met schouder- en oogmaatjes.

Vanaf groep 6 zijn er geen vaste maatjes meer voor de gymrij. Er wordt wel vaak gewerkt met schouder- en oogmaatjes in verband met coöperatieve werkvormen.

Het kan zo zijn dat de structuur/ samenhang van de groep vereist dat er op een andere manier invulling wordt gegeven aan het samenwerken. Zo kunnen alle kinderen een taak krijgen bij de weekbeurt i.p.v. 2 kinderen. Dit is naar inzicht van de leraar.

Coöperatieve werkvormen

Een manier om het samenwerken te oefenen en toe te passen is het gebruik van coöperatieve werkvormen. Wij hebben op De Klipper een apart beleidsplan omtrent coöperatieve werkvormen. Voor meer informatie verwijzen wij u door naar dit plan, welke te vinden is in de bijlagen.

Kleuters

In de kleutergroepen wordt veelvuldig samengewerkt met de maatjes (zie hierboven). Verder worden de verschillende vormen van het coöperatief leren dagelijks toegepast (denk hierbij aan binnen/buitenkring, tweegesprek op tijd en stijgen/dalen)

Groep 3 tot en met 8

Er worden regelmatig samenwerkingsvormen gebruikt. Het is wenselijk dat er in de groepen 3 tot en met 5 minimaal drie keer per week een samenwerkingsvorm wordt gekozen en vanaf groep 6 worden er dagelijks samenwerkingsvormen gebruikt.

De samenwerkingsvormen worden ingebed in de lessen uit de methode, maar er wordt ook gekozen voor specifieke werkvormen van het coöperatief leren voor onder andere de kring of SEO-lessen. Hoe de samenwerkingspartners worden gekozen hangt af van de les en werkvorm.

Mogelijkheden om samenwerkingspartners te kiezen zijn:

- schoudermaatje/oogmaatje
- kiezen dmv spelletje
- tafelgroep
- vrije keuze
- leerkracht bepaalt

Vanaf groep 6 worden meer toegepaste samenwerkingsopdrachten aangeboden (werkstukken, topondernemers, presentaties, spreekbeurten).

6. Reflectie

"I would be the first to hear welcome criticism"

Betekenis en visie 'reflectie'

Reflectie is het gestructureerd leren begrijpen en analyseren van ervaringen, waarbij er betekenis wordt gegeven aan de ervaring. Veel mensen verwarren reflecteren met evalueren waarbij er enkel een waarde wordt toegekend aan de ervaring. Bij reflectie is het echter juist de bedoeling geen waardeoordeel aan de ervaring te hangen, maar het proces en de ervaring te analyseren om het een volgende keer beter/ efficiënter te kunnen doen.

In het daltononderwijs is reflecteren een belangrijk onderdeel van de werkwijze waarop de gehele school werkt. Er wordt binnen de school nagedacht over het eigen gedrag, werk en houding. Dit gebeurt niet alleen door leerlingen, maar ook door leraren en op schoolniveau. Reflecteren is belangrijk om het onderwijsproces aan te sturen en kritisch te blijven kijken naar onderwijskundige ontwikkelingen en inzichten.

Ook op de Klipper zien wij de meerwaarde en het belang in van reflecteren. Door de huidige onderwijsontwikkelingen zoals passend onderwijs en de 21st Century skills is het reflecteren en bijsturen van ons onderwijs van cruciaal belang willen we blijven voldoen aan de onderwijsbehoeftes van de leerlingen. Dit betekent dat reflecteren bij ons op de agenda staat om dit goed aan te pakken binnen onze school.

Zichtbaarheid 'reflectie' op De Klipper

Op de Klipper is reflectie nog in ontwikkeling. Hoewel wij waarde hechten en het belang inzien van reflecteren blijkt in de praktijk dat reflecteren nog te weinig **bewust** wordt toegepast in de klas. Hieronder staat beschreven wat ons doel en visie is op het reflecteren op De Klipper.

Leerlingniveau

Iedere leerling krijgt taken die zijn aangepast aan de behoeftes en mogelijkheden van de leerling. De aanpassingen die worden gedaan komen voort uit de reflecties van de voorgaande taken. De leerling dient zich daarom vooraf af te vragen wat het doel is van de oefening. En na iedere taak kritisch af te vragen of het (leer)doel is bereikt, op welke punt(en) hij zichzelf kan verbeteren en waar hij eventueel sturing nodig heeft. Doordat reflectie op het eigen handelen een zeer moeilijke vaardigheid is, is opbouw van het reflecteren van belang.

Dit gebeurt o.a. door een opbouw te maken in het plannen van de taak. Deze opbouw is zichtbaar in de verplichte werkjes van de kleuters naar de dagtaak van groep 3 en vervolgens naar de weektaak vanaf groep 6. In groep drie worden kinderen begeleidt door het maken van een dagplanning. Vragen die hierbij de leidraad vormen zijn:

- Wat doe ik in welke volgorde?
- Waarom in deze volgorde?
- Wat doe ik als ik een taak niet kan maken?

Na het maken van de taken moeten de kinderen de taken op hun planning afkleuren. Zo houden zij overzicht van de gemaakte taken en de taken die nog moeten worden gemaakt. Ook zorgt dit ervoor dat leerlingen tijdig hun planning bij kunnen sturen als zij merken dat ze in de problemen komen. De leerling dient bij problemen, zoals het overzicht kwijt zijn of de planning niet kunnen voltooien, de verantwoording te nemen naar de leraar te stappen.

Naast het reflecteren van de planning door deze af te kleuren wordt er van de leerlingen verwacht dat zij de taken ook reflecteren. Het nakijken van de taak is een eerste stap voor deze reflectie. Daarnaast dient een leerling zich bij iedere taak af te vragen of het gestelde leerdoel is bereikt.

Het reflecteren op het gedrag wordt gedaan binnen gesprekken en lessen in de klas. Naast de leerdoelen bij o.a. het taalonderwijs wordt er regelmatig met de kinderen gesproken over hun gedrag. Dit kan zijn bij voorvallen die gebeuren in het dagelijkse handelen van de kinderen, maar ook preventief in sociale vaardigheidslessen.

Leraarniveau

De leraar speelt een grote rol in de ontwikkeling en sturing van reflectie bij kinderen. Hoewel wij een verantwoordelijkheid van de leerling verwachten op het gebied van het reflecteren op het eigen gedrag en taak, weten we dat dit een moeilijk leerproces is waar begeleiding en sturing van de leraar nodig is. Dit betekent dat de leraar de leerdoelen per les duidelijk maakt, zodat leerlingen weten waarop ze moeten reflecteren.

De leraar moet toezien of leerlingen in voldoende mate hun werk en gedrag kunnen reflecteren en biedt hierbij sturing en begeleiding. Daarnaast zorgt de doorgaande lijn binnen ons onderwijs ervoor dat er een opbouw in zit.

Bij de kleuters wordt gelijk gereflecteerd met de leerlingen na een activiteit/ voorval. Vanaf halverwege groep drie wordt de eerste stap gemaakt naar het plannen van een dagtaak. Het reflecteren op het werk en de taak wordt klassikaal gedaan. Hierna wordt de periode waarin gepland en gereflecteerd moet worden steeds verder vergroot. Er wordt vanuit gegaan dat de leerlingen het reflecteren steeds meer eigen maken. Zo leren de kinderen van een dagtaak naar een weektaak te plannen met daarbij de behorende reflectievaardigheden.

De leraar reflecteert daarnaast minstens een keer per week met de leerlingen het werk en het groepsproces. Hiervoor heeft de leraar de beschikking tot verschillende vormen van reflecteren. Deze vormen worden in de bouwvergaderingen aangeboden en verzameld op een Pinterest pagina.

Er wordt gestimuleerd dat leraren gebruik maken van klassenvergaderingen. Hierin kan goed op het groepsproces worden gereflecteerd en kunnen de leerlingen feedback geven aan de leraar. Wij gaan hierbij ervan uit dat leerlingen ook feedback durven te geven aan de leraar. Daarnaast krijgen de leerlingen ook tijdens kindgesprekken de ruimte om feedback te geven. De leraar neemt hierin een open houding. Als leerlingen het moeilijk vinden om de leraar feedback te geven, dan kunnen ze dit ook met de intern begeleiders binnen de school bespreken.

De leraar dient bij het reflecteren als een belangrijk rolmodel voor de leerlingen. Dit betekent dat de leraar zijn eigen handelen kritisch durft te bekijken en feedback van anderen oppakt om zich verder te ontwikkelen. Momenteel wordt het handelen van de leraar gereflecteerd en geëvalueerd tijdens

gesprekken met de intern begeleiders en het maken van het groepsplan. Bij het groepsplan wordt aan de hand van de toetsresultaten gekeken welke onderdelen goed zijn gemaakt, wat het aandeel van de leraar is en welke onderdelen voor verbetering vatbaar zijn en welk aandeel de leraar daar in heeft.

Schoolniveau

De Klipper staat aan het begin van het veranderen in een lerende organisatie. Momenteel lopen leraren makkelijk bij elkaar langs om vragen te stellen. Er heerst een goede en open sfeer. Echter wordt er nog te weinig gebruik gemaakt van het leren van elkaar. De Klipper beseft dat hieraan gewerkt kan en moet worden. Een eerste opzet om het leren van en met elkaar te vergroten is door het samenstellen van de leerteams. Hierbij wordt gekeken naar elkaars handelen, worden tips uitgewisseld en samen afspraken gemaakt.

Ook staat dit onderwerp op de agenda van de stichting. Door het opstellen van een transitieteam dat zich hierover buigt, wordt getracht dit op alle scholen in werking te stellen, waarbij ook uiteindelijk getracht wordt kennisdeling tussen scholen te vergroten. Zo leren leraren niet alleen van leraren binnen de eigen school, maar ook van leraren van andere scholen.

Hieronder staan de basisafspraken en andere zaken die bij reflectie horen beschreven, zoals deze op De Klipper gelden.

Reflectie hulpmiddelen

Iedere bouwvergadering worden reflectiemiddelen besproken. Deze worden vervolgens verzameld en geplaatst op een pinterest account zodat de middelen bereikbaar zijn voor de leraren en kunnen worden toegepast.

Het pintrestaccount is te vinden op:

<https://nl.pinterest.com/geabeauvois/reflectie-dalton-de-klipper/>

7. Effectiviteit

“Dalton is een ‘Efficiency measure’ ”

Betekenis en visie ‘effectiviteit’

Effectiviteit is een nieuwe kernwaarde in het daltononderwijs en geeft aan waardoor het beoogde doel wordt bereikt. Het gaat over de doeltreffendheid van een aanpak in relatie tussen de activiteiten enerzijds en de resultaten anderzijds. Effectiviteit is belangrijk om zo efficiënt mogelijk de beste resultaten te behalen met zo’n beperkt mogelijke inspanning. Binnen het onderwijs wordt effectiviteit belangrijk omdat leraren moeten inspelen op de behoeftes van de leerlingen in de klas, maar tegelijkertijd ook moeten voldoen aan de kerndoelen omtrent de kernvakken binnen het onderwijs.

Daltononderwijs heeft een brede functie waarbij kinderen naast het leren van de kerndoelen ook cultureel en moreel moeten worden onderwezen, zodat zij zelfredzaam en sociaal verantwoordelijk worden. Om dit te bewerkstelligen is een effectieve inzet van tijd en middelen belangrijk binnen het daltononderwijs. Door de kinderen meer verantwoordelijkheid te geven over het zelf plannen en uitvoeren van hun weektaak vergroten we de effectiviteit in tegenstelling tot het stilzit- en luisteronderwijs van klassikaal onderwijs.

Op De Klipper vinden wij effectiviteit tevens een belangrijk kernwaarde die is ingeweven in de manier waarop wij het daltononderwijs uitvoeren. Niet alleen proberen wij de effectiviteit van het leren van de kinderen te verhogen door onder andere hun zelfstandigheid en verantwoordelijkheid te verhogen. Ook leraren zijn erop alert om hun effectiviteit zo veel mogelijk te vergroten, zodoende de kinderen het beste onderwijs te bieden binnen de mogelijkheden van de leraar.

Zichtbaarheid ‘effectiviteit’ op De Klipper

leerlingniveau

De effectiviteit van de leerlingen is voornamelijk zichtbaar in het kunnen afkrijgen van de taken en persoonlijke doelen die gesteld worden door de leerling. Als een leerling structureel niet kan voldoen aan de gevraagde taken en doelen, dan wordt in gesprekken met de leerling en eventueel ouders gekeken hoe we dit kunnen aanpakken. Voorbeelden hierbij zijn het begeleiden van leerlingen om hun concentratie te verbeteren of leren een duidelijke werkplanning te maken en zo de tijd efficiënt te gebruiken. Ook is het een mogelijkheid, als de bovenstaande punten niet werken, de takenbrief aan te passen naar de behoeftes en mogelijkheden van de leerling. Zo wordt er ingegaan op de persoonlijke ontwikkeling van de leerling. Bij evaluaties en reflecties wordt rekening gehouden met deze aanpassingen, zodat kan worden bekeken of de leerling zijn aangepaste leerdoelen behaald.

In de kindgesprekken wordt met de leerlingen gereflecteerd of een leerling effectief met zijn schooltijd omgaat. Dit is naast het afkrijgen van de weektaak ook zichtbaar in hoe snel een leerling klaar zit voor instructies, hoe snel een leerling aan het werk gaat, in hoeverre de leerling zich laat afleiden door anderen en hoe effectief de instructies voor de leerling zijn. De onderstaande vragen zijn hierbij leidend zijn:

- doet de leerling actief mee of verveelt het zich tijdens instructies;

- wat is daarvan de reden;
- is aanpassing van instructiebehoefte van belang of aanpassing van de instructiemethode.

leraarniveau

Een leraar is een duidelijk rolmodel voor de leerlingen. Dit geldt ook voor het handelen van de leraar. Op onze school wordt er gebruik gemaakt van een structurele gesprekkencyclus om eigen leerdoelen vast te stellen en het handelen van de leraar te reflecteren.

De leraar reflecteert zijn handelen momenteel voornamelijk door zelf zijn lessen te reflecteren en te evalueren met de resultaten en observaties in de klas. Aan de hand van deze gegevens past de leraar zijn handelen en/of de taken van de leerlingen aan. De aanpassing dient altijd in het belang te zijn van de leerlingen, hen uit te dagen het beste uit zich te halen binnen hun mogelijkheden en behoeftes. De leraar ziet door zijn reflectie of de doelen zijn behaald, of de leraar efficiënt met zijn tijd is omgegaan en of de deelname van de leerlingen optimaal is.

De leraar maakt tijdens zijn lessen gebruik van instructiegroepen. Dit betekent dat de leerlingen die het reguliere pakket volgen in drie niveaus worden ondergebracht en zo wordt ingegaan op de instructiebehoefte van de leerling. De indeling in de instructiegroepen wordt gemaakt op basis van de resultaten, de behoeftes en de nodige uitdaging.

Hoewel zelfreflectie een krachtig instrument is om het eigen handelen te reflecteren, is het ook een eenzijdig instrument waarbij alleen de reflectie van de leraar zelf wordt gebruikt. Wij vinden het belangrijk dat hierin een ontwikkeling komt waarbij leraren op andere manieren hun handelen reflecteren en het onderwijs leren te ontwerpen. Hierbij kan gedacht worden aan het gebruik van klassikale consultaties, klassenbezoeken en leerling-enquêtes.

Schoolniveau

Het schoolgebouw is in zoverre ingericht dat het daltononderwijs kan floreren. Dit is zichtbaar in de opstelling van het meubilair, maar ook de ruimte van de gangen. Deze zijn breed genoeg zodat er voldoende ruimte is om werkplekken op de gang te creëren.

Alle nieuwe leraren worden als zij een functie vervullen op De Klipper aangemeld voor een daltoncursus. Zo zorgen wij ervoor dat iedere leraar de basis van het daltononderwijs kent en in zijn houding de basisaspecten van Dalton tot zich neemt. Dit zorgt ervoor dat zij de daltonaspecten bij hun leerlingen in de klas aanbrengen en als een goed rolmodel fungeren.

De leraren zijn, in samenwerking met onze intern begeleiders, verantwoordelijk voor de ondersteuning die de leerlingen nodig hebben om te voldoen aan de op hun niveau gestelde leerdoelen. Als zij hieraan niet kunnen voldoen, dan wordt in overleg met de intern begeleiders, externe hulp ingeschakeld.

Hieronder staan de basisafspraken en andere zaken die bij effectiviteit horen beschreven, zoals deze op De Klipper gelden.

Dagritme / weekoverzicht

Op De Klipper hebben we voor dagkleuren gekozen om structuur en ordening in de week aan te geven. In iedere klas hangt een bord waarop de dagkleuren te zien zijn. De kleuren zijn:

- Maandag: rood
- Dinsdag: blauw
- Woensdag: oranje
- Donderdag: groen
- Vrijdag: geel.

Verder werken we door de hele school heen met dagritmes en weekoverzichten. Kinderen weten hierdoor waar ze aan toe zijn en wat ze kunnen verwachten.

Kleuters

De dagen van de week en de dagkleuren zijn in kaartvorm op het bord zichtbaar. De dag waar het om gaat wordt 'gemarkeerd' (bijvoorbeeld door knijper, magneet, omhoog/omlaag schuiven). De datum en het seizoen zijn zichtbaar op het bord opgehangen. Verder hangt het dagprogramma door middel van dagritmekaarten op het bord. De activiteit waar de groep op dat moment mee bezig is wordt (op eigen wijze) 'gemarkeerd'.

Het dagritme, de datum en het seizoen wordt aan het begin van de dag in de kring met de leerlingen besproken.

Groep 3 tot en met 8

In groep 3 wordt het dagoverzicht aangegeven met dagritmekaarten. Ook de dag, de datum en het seizoen worden met behulp van dagritmekaarten aangegeven. Vanaf januari worden de analoge tijden bij de vakken geplaatst.

In groep 4 begint de leerkracht het dagoverzicht aan te geven met pictogrammen en analoge tijd. Halverwege het jaar worden de pictogrammen vervangen door een tekstueel dagoverzicht, ook worden er naast de analoge tijden de digitale tijden getoond. De dag en datum staan ook op het bord. Bijzonderheden die gedurende de week plaatsvinden worden op de taak vermeld (Engels, tutorlezen, enz.)

Vanaf groep 5 is er een tekstueel dagoverzicht op het bord met hierbij vermelding van digitale tijden. Indien wenselijk kunnen de analoge tijden erbij gehangen worden. Verder staat op het bord de dag en datum genoteerd. Tevens is er een weekoverzicht met belangrijke activiteiten (toetsen, uitjes, etc.)

Lesdoelen

Naast de vakken worden ook de lesdoelen op het bord vermeld. Lesdoelen geven leerlingen duidelijkheid waar ze tijdens een les op moeten letten. Het vermelden op het bord heeft als doel dat de leerling een duidelijk overzicht van de doelen die dag heeft en de leraar kan er tijdens zijn instructies makkelijk naar verwijzen en op reflecteren. De lesdoelen die op het bord worden geschreven zijn te halen van de doelen die op de weektaak worden vermeld.

Instructieopbouw

We vinden het belangrijk dat elk kind met zijn eigen mogelijkheden en beperkingen zichzelf kan zijn. Wij willen dan ook graag tegemoet komen aan deze verschillen. Een voorbeeld hiervan is het omgaan met instructies. We geven niet altijd aan de gehele groep exact dezelfde en dezelfde hoeveelheid instructie. Sommige kinderen kunnen met minimale instructie aan de slag, anderen hebben juist extra instructie nodig.

Kleuters

Instructie wordt gegeven in de grote kring. Dit is voor allerlei activiteiten. Verder wordt er extra instructie gegeven in de kleine kring. Tijdens de kleine kring krijgen kinderen die moeite met de stof hebben verlengde instructie. Zij krijgen de stof nogmaals aangeboden of op een andere manier aangereikt. Ook kinderen die verder zijn, komen op deze manier aan hun trekken; zij krijgen in de kleine kring verrijkingstof aangeboden. Wanneer de leerkracht in de kleine kring bezig is, maakt hij gebruik van uitgestelde aandacht. De andere leerlingen mogen de leerkracht dan niet storen.

Het is niet nodig dat leerlingen altijd instructie van de leerkracht krijgen. Soms leggen de leerlingen de stof aan elkaar uit (peer-learning). Verder wordt er gebruik gemaakt van handelingswijzers. Dit is een stappenplan waarop precies staat wat de leerling moet doen.

Groep 3 t/m 8

Voor het goed laten slagen van de instructie is het belangrijk dat er gedifferentieerde instructie wordt gegeven. Vaak wordt er gebruik gemaakt van het afschilmodel.

In de hoogste bovenbouwgroepen mogen leerlingen, die bewezen hebben de stof goed te beheersen en in overleg sommige instructies overslaan. Zij moeten voor de les wel kijken in hoeverre zij instructies verwachten nodig te hebben en eventueel aan te sluiten bij de instructie.

De leerkracht begint op het afgesproken tijdstip met een klassikale instructie aan de hele groep. Na deze uitleg beginnen de kinderen die het begrijpen met de zelfstandige verwerking. Kinderen die de lesstof nog lastig vinden doen mee met de verlengde instructie. De kinderen bepalen zelf of ze hier behoefte aan hebben.

Tot slot krijgt een klein aantal kinderen (extra) verlengde instructie aan de instructietafel. Indien gewenst en mogelijk wordt er pre-teaching gegeven aan een kleine groep kinderen. Kinderen die zwakker zijn krijgen alvast de instructie die gaat volgen in de les. Hierdoor horen deze leerlingen de uitleg tweemaal.

Een voorwaarde voor goede instructie is het hebben en gebruik maken van een instructietafel. De instructietafel moet een duidelijk herkenbare plek in de klas zijn. Wanneer de leerkracht aan de instructietafel zit moet hij goed overzicht kunnen houden over de hele groep. Het is de plaats om tijdens het zelfstandig werken met kinderen in een groepje of individueel te werken. De leerkracht bepaalt wie er verplicht aan de instructietafel komt werken en kinderen kunnen zelf aangeven als zij gebruik willen maken van de instructietafel.

8. Overig

In dit hoofdstuk worden onderwerpen geplaatst die niet specifiek binnen de bovengenoemde kernwaarden vallen of kunnen worden geplaatst, maar wel een belangrijk onderdeel van daltononderwijs vormen.

Hieronder staan de basisafspraken en andere zaken zoals deze op De Klipper gelden.

Leerlingenraad

Om de verantwoordelijkheid bij de leerlingen ook op schoolniveau te vergroten wordt op De Klipper gestart met het opzetten van een leerlingen raad. Hieronder vindt u het beleidsplan en de opzet van deze leerlingenraad. Na invoering zal jaarlijks de reflectie en evaluatie plaatsvinden en eventuele bijsturing.

Voorstel opstarten leerlingenraad De Klipper

Doel oprichten leerlingenraad

- De leerlingen hebben een eigen stem binnen de schoolorganisatie, zodat ze weten dat ze meetellen
- Ze maken kennis met democratische beginselen
- De betrokkenheid van de leerlingen bij school wordt vergroot
- De verantwoordelijkheid voor schoolse zaken wordt bevorderd
- De leerlingen krijgen een beter inzicht in de organisatie van school
- De kwaliteit van de schoolorganisatie wordt bevorderd, ook d.m.v. reflectie door de leerlingenraad
- De leerlingen ondervinden wat realistisch en haalbaar is
- Actief burgerschap wordt bevorderd
- De belangen van leerlingen worden behartigd

Samenstelling (per locatie)

- In de leerlingenraad zitten leerlingen uit de groepen 5 t/m 8
- Elke locatie heeft een leerlingenraad
- De leerlingen zijn klassen- en schoolvertegenwoordigers (dus ook voor de lagere groepen)
- Uit elke groep komen 2 vertegenwoordigers (evt 1 jongen, 1 meisje)
- Eén leerkracht (per locatie) wordt aan de raad verbonden (dit is een onderdeel van het taakbeleid)
- De leerkracht heeft zitting voor in principe 2 jaar
- De leerkracht heeft een coachende-, adviserende- en brugfunctie tussen raad en team/directie
- De mogelijkheid bestaat om een deel van de vergadering zonder de leerkracht te houden

Zittingsduur

- De leden hebben zitting gedurende 1 schooljaar
- De leden kunnen zich het volgend schooljaar weer herkiesbaar stellen
- De leden kunnen maximaal 2 jaar achtereenvolgende zitting nemen (uitzondering: gebrek aan aanmeldingen)

Verkiezingen

- Na de herfstvakantie kunnen kinderen zich kandidaat stellen. Bij meerdere kandidaten uit één groep/leerjaar worden er in de groep verkiezingen gehouden.
- Dit proces moet goed worden begeleid en vastgelegd.
- De kandidaten kunnen campagne voeren in hun groep
- Profiel kandidaten: namens de groep spreken, durven spreken, met iedereen in de eigen groep kunnen overleggen

Bevoegdheden/werkzaamheden

- De leerlingenraad vergadert op school, 6 keer per jaar, start onder schooltijd (bijv. 14.00 u), uitloop tot max. 1 uur na schooltijd
- De school stelt een ruimte beschikbaar, er kan gebruik worden gemaakt van een computer en het kopieerapparaat
- Bij de eerste vergadering in het schooljaar worden de voorzitter en secretaris gekozen en de vergaderdata vastgesteld
- De voorzitter maakt voorafgaand aan de vergadering een agenda, de secretaris zorgt voor notulen en verspreiding daarvan
- Voor iedere vergadering krijgen de leden in de eigen groep de gelegenheid om onderwerpen voor de agenda te inventariseren (klassenvergadering)
- Agendapunten kunnen ook worden aangedragen door teamleden of directie
- Na de vergadering worden de uitkomsten gedeeld in de eigen groepen, indien nodig, in de lagere groepen en in het team. Hiervoor krijgen de leerlingen uit de raad tijd en ruimte in de groep(en)
- De leerlingenraad mag voorstellen doen, initiatieven nemen en/of meningen en adviezen geven aan het team, de directie en/of de OR. Deze dienen op hun beurt de leerlingenraad op de hoogte te stellen van wat er met hun voorstellen gedaan wordt
- De raad zorgt voor een ideeënbus op elke locatie, welke voor elke vergadering geleegd wordt en waarbij de inbreng geïnventariseerd wordt
- De leerlingenraad kan via de nieuwsbrief of de website informatie doorgeven
- De leerlingenraad dient ervoor te zorgen dat leerlingen, ouders en team op de hoogte worden gesteld van alles wat er door de raad wordt aangedragen en afgesproken
- Aan het eind van het schooljaar worden de vergaderingen en voorstellen geëvalueerd door de raad en deelnemende leerkracht, indien nodig worden aanpassingen gedaan in de opzet en uitvoering van de leerlingenraad
- Bij voorstellen wordt bekeken of er draagvlak is, of het financieel en praktisch haalbaar is, of het niet in strijd is met de regelgeving en de identiteit van de school
- De leerlingenraad mag klachten en knelpunten inbrengen, maar wordt ook geacht oplossingen hiervoor aan te dragen
- De school kan via de leerlingenraad meningen van leerlingen vragen
- Voorstellen worden, na eventueel onderzoek naar draagvlak en haalbaarheid, in stemming gebracht. Alleen de leerlingen in de raad mogen stemmen, de zittende leerkracht is uitgesloten van stemming. Bij staken van stemmen heeft de leerkracht ook een stem
- Er worden geen individuele personen als onderwerp in de raad besproken

- De leerlingenraad kan worden ingezet bij open dagen, daltonvisitatie, inspectiebezoek
- Vooraf wordt bij elk agendapunt besproken wat de bevoegdheid van de raad is (advies, meebeslissen, inventariseren, e.d.)

Stappenplan vergaderen

1. Inventarisatie van agendapunten in de groep, deze doorgeven aan de voorzitter
2. De voorzitter stelt de agenda samen en verspreidt deze
3. Tijdens de vergadering notuleert de secretaris (korte samenvatting per punt van wat er is besproken en besloten). De notulen en actiepunten worden binnen 1 week na de bijeenkomst verspreid onder de raad, directie, de groepen (via de leerkrachten) en MR
4. Zo snel mogelijk na de bijeenkomst vertellen de leden in hun eigen groep wat er is besproken en besloten
5. De notulen worden op de website geplaatst. Er wordt een stukje geschreven voor de nieuwsbrief
6. Indien nodig worden actiepunten besproken met de directie, het team (in TV) of de OR. Hiervoor maakt de voorzitter afspraken met de desbetreffende persoon/personen
7. Bij de eerstvolgende vergadering worden de notulen en actiepunten besproken. Naar aanleiding van de stand van zaken wordt bekeken of de punten kunnen worden afgevoerd, aangepast of aangehouden.
8. Opzet agenda:
  - Opening
  - Mededelingen
  - Notulen vorige vergadering
  - Actiepunten nalopen
  - Besluitenlijst aanvullen
  - Inbreng van de leden
  - Inbreng uit de groepen
  - Inbreng van de directie/het team
  - Stukje voor de nieuwsbrief
  - Rondvraag

Keuzewerk

Het keuzewerk is een belangrijk onderdeel van de weektaak. Alle kinderen, en niet alleen de snelle leerlingen, moeten de mogelijkheid hebben om keuzewerk te doen.

Belang van keuzewerk in het kader van Dalton

Vrijheid/verantwoordelijkheid

De leerling is eigenaar van zijn eigen leerproces. Hij is verantwoordelijk voor de keuzes die hij maakt. Er kan ook de mogelijkheid zijn tot het zelf bedenken/invullen van het keuzewerk (open keuzeactiviteit)

Zelfstandigheid

Kinderen verzamelen zelf hun materialen (die ze op een vaste plek kunnen vinden). Gaan zoveel mogelijk zelfstandig aan de slag.

Samenwerking

Kinderen kunnen kiezen of zij een keuzeopdracht doen die alleen of met meerdere kinderen uitvoerbaar is.

Reflectie

De kinderen leren waar ze goed in zijn en waar hun talenten liggen.

Invulling keuzewerk

Een rijk keuzewerk aanbod biedt activiteiten uit verschillende categorieën:

- Open keuzeactiviteiten (leerlinggestuurd)
- Meer gesloten keuzeactiviteiten (leerkracht gestuurd)
- Activiteiten waarbij kennis wordt toegepast
- Activiteiten waarbij iets nieuws wordt geleerd
- Activiteiten gericht op het automatiseren van het reeds geleerde

Bij het invullen van het keuzewerk is het goed om ook rekening te houden met de meervoudige intelligentietheorie (zie bijlage 1.).

Praktische invulling op de Klipper

Groep 1 en 2:

Groep 1 en 2 werken met een takenbord waarbij kinderen dagelijks aan keuzewerk toekomen.

Groep 3 t/m 8:

Keuzewerk is een vast onderdeel op de weektaak. Er wordt minimaal 30 minuten per week aan keuzewerk besteed.

Bij keuzewerk kiezen de kinderen een activiteit uit het groene of blauwe keuzekastje wat in elke klas staat. Deze kast wordt door de leerkracht gevuld met materiaal rekening houdend met wat al eerder beschreven staat bij 'Invulling keuzewerk'. De leerkracht zorgt er voor dat het aanbod gevarieerd is en regelmatig wisselt. Ook kan het (voor een gedeelte) aansluiten bij thema's waaraan in de klas gewerkt wordt.

De leerlingen vullen zelf op hun weektaak in welk keuzewerk ze hebben gekozen en tekenen het af als het klaar is. Het kan ook een activiteit zijn waar ze langere tijd mee bezig zijn.

Het materiaal kan gehaald worden uit de blauwe kast op de gang, waar per klas een plank is met keuzemateriaal. Maar er kan ook gedacht worden aan materiaal van internet, uit de eigen klas, uit een andere klas, extra materiaal wat bij de methodes zit, Topondernemers zit enz.

Het zou goed zijn om de kinderen ook de mogelijkheid tot meer open activiteiten te bieden (dus eigen ideeën en initiatieven stimuleren). Dit kan door in de kindgesprekken hier naar te vragen en open te staan voor initiatieven en ideeën van de leerlingen.

Als je merkt dat lang niet alle kinderen aan keuzewerk toekomen kan het een idee zijn om een blokje z-tijd per week vast in te vullen met keuzewerk.

Inrichting lokaal

In alle groepen van De Klipper zijn enkele daltonaspecten duidelijk zichtbaar in het lokaal. Zo hangt in iedere klas een bord met de daltonkleuren. Verder is in iedere groep een dagritme zichtbaar en is het voor de leerlingen duidelijk wie de maatjes zijn en/of wie verantwoordelijk is voor welke huishoudelijke taken. Ook is er in iedere groep sprake van een opstelling in groepjes. Bij uitzondering kan een leraar in overleg met de intern begeleiders er tijdelijk voor kiezen om een groep niet in groepjes te laten zitten.

Kleuters

In de kleuterklassen zijn verschillende hoeken gecreëerd waarin kinderen kunnen spelen en werken. Verder staan er tafelgroepjes met hun eigen specifieke kleur.

Op het bord hangen de dagritmekaarten en de maatjes van de week met hun huishoudelijk taakje. Verder is het takenbord aanwezig en de indeling van de tafelgroepjes.

De materialen liggen op een vaste plek in de klas. Dit is herkenbaar voor de kinderen, omdat er gebruik wordt gemaakt van kleurenstickers. Deze stickers zijn zowel op het materiaal als op de planken in de kasten zichtbaar.

Groep 3 tot en met 8

Er wordt gestreefd naar tafelgroepjes van 4 kinderen. Dit werkt het beste voor samenwerkingsvormen van het coöperatief leren. Met vast regelmaat worden de plekken van de kinderen veranderd. Soms mogen de leerlingen aangeven welke plek hun voorkeur heeft, maar de leerkracht beslist uiteindelijk.

De kasten zijn duidelijk ingedeeld en de materialen liggen goed in het zicht. Door middel van naamplaatjes of foto's wordt aangegeven waar materialen liggen en waar ze opgeborgen moeten worden.

In iedere groep staat een instructietafel. De plek van de instructietafel is afhankelijk van de wensen van de leerkracht maar er wordt in ieder geval rekening gehouden met het zicht van de leerkracht op de andere leerlingen.

Vanaf groep 4 wordt er gewerkt met een nakijktafel.

9. Daltonmatrix

In onderstaande tabel staan de afspraken verwerkt in een tabel per groep, kernwaarde en onderdeel. Er is een mogelijkheid dat een klas andere afspraken hanteert, maar deze leraar kan dat dan ook verantwoorden.

Verantwoordelijkheid

Groepen	1	2	3	4	5	6	7	8
Ganggebruik								
<i>Doelen bekend</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>Soort plek ochtend</i>	Rustige werkplekken + computer	Rustige werkplekken + computer	Stiltewerkplekken	Stiltewerkplekken	Stiltewerkplekken	Stiltewerkplekken	Stiltewerkplekken	Stiltewerkplekken
<i>Soort plek middag (vanaf 12 uur)</i>	Rustige werkplekken + computer	Rustige werkplekken + computer	mogelijkheid tot samenwerken	mogelijkheid tot samenwerken	mogelijkheid tot samenwerken	mogelijkheid tot samenwerken	mogelijkheid tot samenwerken	mogelijkheid tot samenwerken
<i>Handelingswijzer 'ganggebruik' in de klas</i>	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>Bepaling gangwerken</i>	Leerkracht	Leerkracht	Leerkracht	Leerkracht	Leerkracht	Leerkracht	Leerling, met gangsymbool	Leerling
Omgang met materiaal								
<i>Materialen in kasten</i>	Vaste plek met kleurenstickers	Vaste plek met kleurenstickers	Vaste plek met foto's/ picto's	Vaste plek (met labels)	Vaste plek (met labels)	Vaste plek (met labels)	Vaste plek (met labels)	Vaste plek (met labels)
<i>Materialen in lades</i>	n.v.t.	n.v.t.	Taalboek	Taalboek	Taalboek	Taalboek	Taalboek	Taalboek
			Gum	Rekenboek	Rekenboek	Rekenboek	Rekenboek	Rekenboek
			Potlood	Liniaal	Liniaal	Liniaal	Liniaal	Liniaal
				Gum	Gum	Gum	Gum	Gum
				Potlood	Potlood	Potlood	Potlood	Potlood
				Pen	Pen	Pen	Pen	Pen

Taak niet af								
<i>herinnering</i>	Iedere dag door leraar	Iedere dag door leraar	Iedere dag door leraar en weektaak	Iedere dag door leraar en weektaak	Incidenteel door leraar en weektaak	Incidenteel door leraar en weektaak	Incidenteel door leraar en weektaak	Incidenteel door leraar en weektaak
<i>Incidenteel niet af</i>	Vrijdag of maandag maken	Vrijdag of maandag maken	Ander moment tijdens de dag (vrij spelen)	Ander moment tijdens de dag (vrij spelen)	Ander moment tijdens dag, of huiswerk	Ander moment tijdens dag, na schooltijd of huiswerk	In gesprek met leerling	In gesprek met leerling
<i>Huiswerk</i>	nee	nee	nee	Nee	Ja, werk kopiëren	Ja, werk kopiëren	Ligt aan gesprek met leerling	Ligt aan gesprek met leerling
<i>structureel niet af</i>		afspraken maken	afspraken maken met kind en ouders	afspraken maken met kind en ouders	afspraken maken met kind (ouders op de hoogte)	afspraken maken met kind (ouders op de hoogte)	afspraken met kind	afspraken met kind
<i>Andere problematiek niet af</i>	Gesprek met de leerling	Gesprek met de leerling	Overleggen en aanpassing weektaak	Overleggen en aanpassing weektaak	Overleggen en aanpassing weektaak	Overleggen en aanpassing weektaak	Overleggen en aanpassing weektaak	Overleggen en aanpassing weektaak
<i>Hulpmiddelen</i>			Compacten	Compacten	Compacten	Compacten	Compacten	Compacten
			Wegstrepen taken	Wegstrepen taken	Wegstrepen taken	Wegstrepen taken	Wegstrepen taken	Wegstrepen taken
			Kleurenklok/timer	Kleurenklok/timer	Kleurenklok/timer	Kleurenklok/timer	Kleurenklok/timer	Kleurenklok/timer
			Koptelefoon	Koptelefoon	Koptelefoon	Koptelefoon	Koptelefoon	Koptelefoon
						(Tijdelijk) dagtaak	(Tijdelijk) dagtaak	(Tijdelijk) dagtaak
Zorg voor de klas								
<i>verantwoordelijkheid</i>	Allen	Allen	Allen	Allen	Allen	Allen	Allen	Allen
<i>takenbord</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee
<i>Met wie uitvoering</i>	met maatje	met maatje	met maatje	weekbeurt	weekbeurt	weekbeurt	weekbeurt	weekbeurt
Nakijken								
Nakijken	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	
			Incidenteel vanuit de methode	Vanaf jan. Rekenen Vanaf feb. Taal			Lk houdt regelmatig steekproef.	

Samenwerken

Groepen	1	2	3	4	5	6	7	8
Maatjes								
<i>Toegepast</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	nee	nee
<i>Taken</i>	Lopen in de rij	Lopen in de rij	Gymrij	Gymrij	Gymrij	Samenwerkings-opdrachten	Samenwerkings-opdrachten	Samenwerkings-opdrachten
	huishoudelijke taak	huishoudelijke taak	creatieve opdrachten	Huishoudelijke taak (weekbeurt)	weekbeurt	Weekbeurt	weekbeurt	weekbeurt
	min. 2x samenwerken	min. 2x samenwerken	Huishoudelijke taak	Elkaar helpen	Elkaar helpen	Elkaar helpen	Elkaar helpen	Elkaar helpen
	elkaar helpen	elkaar helpen	Elkaar helpen					
<i>Wisseling</i>	ledere week	ledere week	Periodiek	Periodiek	ledere week	ledere week	ledere week	ledere week
Coöperatieve werkvormen								
<i>Toegepast?</i>	Ja, dagelijks	Ja, dagelijks	Ja, dagelijks	Ja, regelmatig	Ja, regelmatig	Ja, regelmatig	Ja, regelmatig	Ja regelmatig

Reflectie

Groepen	1	2	3	4	5	6	7	8
Reflectie								
<i>Toegepast</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>Hoevaak?</i>	3x per week	3x per week	Dagelijks	Dagelijks	Regelmatig	Regelmatig	Regelmatig	Wekelijks
<i>Hoe?</i>	Klassikaal en kindgesprek	Klassikaal en kindgesprek	Klassikaal en kindgesprek	Klassikaal en kindgesprek	Klassikaal en kindgesprek	Klassikaal en kindgesprek	Klassikaal, individueel en kindgesprek	Individueel en kindgesprek

Effectiviteit

Groepen	1	2	3	4	5	6	7	8
Dagplanning								
<i>Dagkleuren</i>	Ja met kaarten en markering	Ja met kaarten en markering	Ja met plaatjes	Ja met bord	Ja met bord	Ja met bord	Ja met bord	Ja met bord
<i>dagplanning</i>	Ja met kaarten en markering	Ja, met kaarten en markering	Ja met plaatjes	Ja met plaatjes en woorden	Ja met analoge/ digitale tijd	Ja met analoge/ digitale tijd	Ja met digitale tijd	Ja met digitale tijd
Instructies								
<i>Differentiatie?</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>Hoe?</i>	In kleine kring	In kleine kring	instructiegroepen	instructiegroepen	Instructiegroepen	Instructiegroepen	Instructiegroepen	Instructiegroepen

Overig

Groepen	1	2	3	4	5	6	7	8
Leerlingenraad								
<i>Doelen bekend</i>	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>deelname</i>	nee	nee	nee	nee	Ja, 2 leerlingen per leerjaar (jongen en meisje)	Ja, 2 leerlingen per leerjaar (jongen en meisje)	Ja, 2 leerlingen per leerjaar (jongen en meisje)	Ja, 2 leerlingen per leerjaar (jongen en meisje)
<i>frequentie</i>	n.v.t.	N.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	5x per jaar	5x per jaar	5x per jaar	5x per jaar
Keuzewerk								
<i>Doelen bekend?</i>			Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>Zichtbaarheid</i>	takenbord	takenbord	takenbrief	takenbrief	takenbrief	takenbrief	takenbrief	takenbrief
<i>Frequentie</i>	dagelijks	dagelijks	Minimaal 1x per week	Minimaal 1x per week	Minimaal 30 min per week	Minimaal 30 min per week	Minimaal 30 min per week	Minimaal 30 min per week
Inrichting lokaal								
<i>Tafelgroepjes</i>	Ja, op kleur	Ja, op kleur	Ja, ong. 4 lln	Ja, ong. 4 lln	Ja, ong. 4 lln	Ja, ong. 4 lln	Ja, ong. 4 lln	Ja, ong. 4 lln
<i>Instructietafel</i>	Alle tafels	Alle tafels	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

10. Waar we trots op zijn

Onze school is begonnen als een kleine school voortgekomen uit een openbare school die moest sluiten vanwege het te lage leerlingaantal. Met aanneming van het daltononderwijs in het onderwijssysteem en een nieuwe naam heeft de school zijn doorstart gemaakt.

Het daltononderwijs vormt sinds de oprichting de belangrijkste rode draad in de manier waarop wij naar kinderen kijken en ons onderwijs inrichten. Dit betekent dat de nadruk ligt op het zien van de mogelijkheden van leerlingen in plaats van de nadruk te leggen op belemmeringen. Leraren zien leerlingen als individuen die verantwoordelijk zijn voor hun eigen handelen en proberen hen daarin zoveel mogelijk te ondersteunen en te begeleiden. Leraren willen alle leerlingen beter leren kennen en voeren regelmatig gesprekken. In gesprekken met ouders ligt de nadruk op samenwerking met ouders om het kind het beste te bieden wat mogelijk is.

Binnen de school wordt geprobeerd steeds meer invulling te geven aan de verschillende behoeftes van de leerlingen. Zo worden de lessen gegeven in instructiegroepen om te voorzien in instructie behoeftes van de leerlingen, is er 'de optimisten' voor leerlingen die andere uitdaging nodig hebben en wordt geprobeerd initiatieven van leerlingen op te pakken. Dit jaar hebben een aantal leerlingen uit de groepen 7 en 8 op locatie Gouden Uillaan een kerstmusical opgevoerd en een kerstkoor georganiseerd. Ook hebben we een leerlingenraad die zich bezighoudt met schoolse zaken. Daarnaast hebben we dit jaar op onze locatie Oudelandselaan een leerplein voor de kleuters waar door middel van klasdoorbroken groepen meer aandacht gegeven wordt aan aspecten binnen het onderwijs ter voorbereiding van groep 3.

Als leraren hulp nodig hebben bij ondersteuning van leerlingen, roepen zij deze in van onze intern begeleiders. De focus van de intern begeleiders ligt nadrukkelijk op wat het beste is voor de leerling. Dit kan soms betekenen dat een leerling ondersteuning nodig heeft die wij als school onvoldoende kunnen bieden, zoals een ander onderwijssysteem. In gesprek met ouders wordt dit besproken en proberen we samen een oplossing te bedenken binnen onze mogelijkheden, zoals in het uiterste geval een overstap naar een andere school. Door onze openheid merken we dat de samenwerking met ouders beter is.

Kinderen voelen zich gewaardeerd en ervaren zij een mate van vrijheid binnen ons onderwijs om eigenaar te zijn over hun eigen onderwijsproces. Ons pedagogische klimaat is goed. Kinderen en ouders voelen zich gewaardeerd bij ons. Leerlingen, ouders en leraren worden met respect behandeld. Als gevolg van deze bovenstaande punten zijn wij sinds de oprichting in 2000 enorm gegroeid en mogen nu meer dan 700 leerlingen op onze school verwelkomen.

Binnen het team wordt een teamgevoel ervaren waarbij er ruimte is om vragen te stellen. Leraren voelen zich betrokken bij de school. Dit is herkenbaar voor nieuwe leraren. Zij voelen zich gewaardeerd door hun nieuwe collega's en hebben het gevoel dat zij aan iedereen vragen kunnen stellen waarop leraren elkaar helpen. Sinds 2016 worden nieuwe leraren ook nog begeleid door ervaren leraren op onze school om ze sneller wegwijs te maken binnen ons onderwijs.

11. Dalton ontwikkelplan

Omdat Dalton een balans zoekt tussen maatschappelijke eisen en persoonlijke doelen zal Dalton nooit uitontwikkeld zijn. In dit hoofdstuk worden de punten weergegeven waar de afgelopen periode aandacht aan is besteed, hoe we deze verder gaan oppakken en waar de komende periode nieuwe aandacht aan wordt besteed.

Coöperatieve werkvormen

Doel?	In iedere klas worden iedere dag minstens 2 coöperatieve werkvormen toegepast.
Waarom?	Het team van De Klipper heeft enkele jaren geleden een workshop gehad over het toepassen van coöperatieve werkvormen binnen de school. Op dat moment waren leraren zeer actief in het toepassen van coöperatieve werkvormen. De Dalton werkgroep ziet dat het toepassen van de coöperatieve werkvormen momenteel afneemt, terwijl dit niet wenselijk is. Ook leraren zelf hebben de wens meer coöperatieve werkvormen toe te passen, omdat zij de waarde van coöperatieve werkvormen erkennen.
Hoe nu verder?	Coöperatieve werkvormen moeten meer onder de aandacht komen, zodat ze eigen worden gemaakt en sneller ingezet kunnen worden. Dit willen we doen door coöperatieve werkvormen op de vergaderagenda te zetten, waarbij leraren samen coöperatieve werkvormen voor een week bedenken, die daarna worden uitgevoerd in de klas.
Realistisch?	Minstens twee werkvormen per dag is realistisch, omdat men in iedere les een coöperatieve werkvorm kan toepassen en er minstens twee lessen op een dag worden gegeven. Of er in iedere bouwvergadering tijd kan worden vrijgemaakt om coöperatieve werkvormen in te vullen zal moeten worden bekeken tijdens de evaluatie.
Tijdspad?	Van april tot juli wordt in de vergaderingen extra tijd besteed aan coöperatieve werkvormen. In mei vindt een tussenevaluatie plaats. Hierna worden er voor het nieuwe schooljaar afspraken gemaakt en vastgelegd.
Wie?	<ul style="list-style-type: none"> - Daltoncoördinator zorgt voor communicatie naar bouwcoördinatoren; - Bouwcoördinator zorgt voor ruimte in vergaderingen; - Leraren passen coöperatieve werkvormen toe in de klas.

Keuzewerk

Doel?	Alle leerlingen werken iedere week structureel minstens 30 minuten aan keuzewerk.
Waarom?	Al meerdere jaren worden er acties ondernomen om het keuzewerk meer op de kaart te zetten. Materialen zijn aangeschaft en er is budget voor aanvulling in 2018.

	Er is in iedere klas (vanaf groep 3) een gekleurde keuzekast in de klas. Leerlingen vanaf groep 3 weten dat keuzewerk een onderdeel is van de weektaak en wat dit precies inhoudt. Helaas blijven wij er tegenaan lopen dat keuzewerk nog vaak wordt gezien als 'klaar' werk en snel wordt geschraapt als een leerling in tijdnood komt. Hoewel volgens ons dit incidenteel zou moeten kunnen, is het ook zo dat sommige kinderen nooit aan keuzewerk toekomen.
Hoe nu verder?	Momenteel worden er kleine initiatieven genomen om keuzewerk een vaster onderdeel te laten worden. Zo is er een enkele klas die een vast tijdstip heeft ingepland voor keuzewerk, zodat leerlingen hierin meer begeleidt worden. Hoewel de waarde van het keuzewerk hiermee vergroot wordt, betekent dit ook dat leerlingen minder keuzevrijheid hebben in het tijdstip van het keuzewerk. Leraren die bij ons de daltonopleiding volgen is gevraagd, als onderdeel van hun opleiding, onderzoek te doen naar een goede invulling van keuzewerk. Hierbij is het de bedoeling dat zij ook andere scholen bezoeken voor ideeën. Daarnaast bezoekt de daltoncoördinator ook daltonscholen om hier navraag naar te doen. Aan de hand van deze punten zal worden gekeken naar een betere invulling van keuzewerk.
Realistisch?	Wij denken dat het haalbaar moet zijn om iedere leerling een half uur per dag aan keuzewerk te laten werken. Als in de praktijk blijkt dat dit niet haalbaar is, dan zullen we kijken hoe dit komt en hoe we leraren kunnen ondersteunen.
Tijdspad?	De leraren die momenteel de daltonopleiding volgen, zullen hier verder invulling aan gaan geven. Hun opleiding duurt nog een jaar. Over een jaar hopen wij een nieuw keuzewerkbeleid in te kunnen voeren en extra materialen aan te schaffen die het keuzewerkbeleid ondersteunen.
Wie?	<ul style="list-style-type: none"> - Leraren die de daltonopleiding volgen onderzoeken nieuwe invulling keuzewerk door o.a. andere scholen te bezoeken; - Daltoncoördinator bezoekt andere scholen en leest literatuur over keuzewerk;

Kindgesprekken

Doel?	Iedere leraar voert ieder jaar minstens twee kindgesprekken met alle leerlingen in de klas.
Waarom?	Wij zien het belang van kindgesprekken in: de informatie die wij uit deze gesprekken kunnen halen, de verantwoordelijkheid van de leerlingen over hun eigen leerproces vergroten en de vertrouwensband die je als leraar met de leerling krijgt.
Hoe nu verder?	In het schooljaar 2017-2018 is er gestart met het voeren van kindgesprekken. Het doel van deze kindgesprekken is dat kinderen meer stem krijgen in hun ontwikkeling en het reflecteren op hun gedrag en leerwerk.

	Dit jaar worden de eerste kindgesprekken gevoerd. Aan de hand van de bevindingen van deze gesprekken wordt er beleid geschreven en de uiteindelijke afspraken vastgelegd.
Realistisch?	De uitdaging is om tijd te creëren om deze gesprekken te kunnen voeren. Soms wordt gekozen om dit na schooltijd te doen.
Tijdspad?	In het schooljaar 2017-2018 worden de eerste kindgesprekken gevoerd. Hierna wordt beleid geschreven.
Wie?	- Intern begeleiders verzorgen workshop over kindgesprekken, maken het beleid en controleren of de gesprekken worden gevoerd; - De leraren voeren de kindgesprekken.

Leerlingenraad

Doel?	De Klipper heeft een leerlingenraad die 5x per jaar bijeenkomt en meedenkt over schoolse zaken.
Waarom?	Wij vinden het belangrijk dat leerlingen meedenken in het schoolproces omdat zij het belangrijkste onderdeel van een school zijn en wij hun mening belangrijk vinden. Door de leerlingenraad wordt de betrokkenheid en verantwoordelijkheid bij school vergroot, kunnen wij ons onderwijs op leerlingenniveau reflecteren en verbeteren. De leerlingen maken tevens kennis met democratische beginselen, leren wat realistisch en haalbaar is in onze organisatie binnen de school en wordt actief burgerschap bevorderd.
Hoe nu verder?	Vorig jaar is ons beleidsstuk omtrent leerlingenraad goedgekeurd en is de leerlingenraad daarna opgestart. Dit jaar is het eerste jaar dat de leerlingenraad een heel jaar zal lopen.
Realistisch?	Wij hebben gekozen voor 5x per jaar. Volgens ons is dit aantal haalbaar zonder te veel druk uit te oefenen op zowel leerlingen als leraren.
Tijdspad?	Dit schooljaar wordt het eerste jaar dat de leerlingenraad het gehele jaar loopt. Aan het einde van het jaar, eind juli/ begin juli, worden de bijeenkomsten en de functie van de leerlingenraad geëvalueerd.
Wie?	- Leerlingen uit de leerlingenraad - Leraar die de leerlingenraad vertegenwoordigt en begeleidt.

Reflecteren

Doel?	Er wordt dagelijks door de leerlingen gereflecteerd.
--------------	---

Waarom?	Het belang van reflecteren wordt al besproken in het hoofdstuk 'reflectie'. De afgelopen jaren is er in teamvergaderingen verschillende keren aandacht besteed aan het doel van reflecteren en hoe dit toepasbaar is in de klas. Uit tussentijdse evaluaties is gebleken dat veel leraren dit na de uitleg toepassen, maar dit na verloop van tijd verwatert.
Hoe nu verder?	Reflecteren wordt een vast onderdeel op de agenda van bouwvergaderingen totdat het reflecteren een vast onderdeel wordt van het lesprogramma.
Realistisch?	Leraren reflecteren al veel met de kinderen. We willen alleen dat men reflecteren bewuster toepast en in de lessen rekening wordt gehouden met de reflectie van de kinderen.
Tijdspad?	Tot aan het einde van het schooljaar komt reflectie vast op de agenda. Hierna wordt geëvalueerd of dit nog nodig en zinvol is.
Wie?	<ul style="list-style-type: none"> - Daltoncoördinator zorgt voor communicatie naar bouwcoördinatoren; - Bouwcoördinator zorgt voor ruimte in vergaderingen; - Leraren passen verschillende reflectie werkvormen toe in de klas.

Taakbrieven/ Weektaken

Doel?	Er is een goede doorgaande lijn op het gebied van taakbrieven waarbij rekening wordt gehouden met de mogelijkheden van de leerlingen.
Waarom?	De taakbrieven vormen een belangrijke rode draad in ons onderwijs. Wij vinden het belangrijk dat de invulling van de taakbrief zo veel mogelijk aansluit op de mogelijkheden van leerlingen. Taakbrieven vergroten namelijk de zelfstandigheid, verantwoordelijkheid en effectiviteit van de leerlingen. Een goede doorgaande lijn en invulling zijn hierbij cruciaal.
Hoe nu verder?	<p>Vorig jaar zijn alle weektaken door de daltonwerkgroep opnieuw onder de loep genomen. Hierbij zijn ze aangepast zodat ieder leerjaar hetzelfde format gebruikt en er een doorgaande lijn in de taken zit. Deze aanpassingen waren gemaakt aan de hand van feedback van de leraren. Begin dit schooljaar zijn de nieuwe weektaken verplicht gesteld.</p> <p>Na de evaluatie bleek dat de taakbrieven van de groepen 3 en 4 meer aftekenlijsten waren dan daadwerkelijke taken om de zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de leerlingen te vergroten. Op basis van deze feedback is de taakbrief van groep 3 aangepast. Enkele groepen 4 werken momenteel met een nieuw format van de weektaak.</p> <p>In groep 7 wordt tevens gewerkt met een andere opzet van de taakbrief waarbij er meer gewerkt wordt met de leerdoelen van de lessen. Wij willen hiermee</p>

	onderzoeken in hoeverre de lesdoelen vermelden bijdraagt aan een vergroot verantwoordelijkheidsgevoel en de mogelijkheden tot verbeterde reflectie.
Realistisch?	Er wordt zoveel mogelijk getracht om in samenspraak met de leraren van de betreffende groepen te kijken hoe we de weektaken zoveel mogelijk kunnen verbeteren. De taak van de daltoncoördinator is de doorgaande lijn in de weektaken over de gehele school te behouden.
Tijdspad?	De taakbrieven van groep 3 worden tot het einde van dit jaar uitgeprobeerd en opnieuw geëvalueerd. De vernieuwde opzet van de weektaken van groep 4 worden tot eind maart uitgeprobeerd, daarna geëvalueerd en bekeken welke aanpassingen nodig zijn om de weektaken ook in de andere groepen 4 in te voeren. De weektaak van groep 7 wordt tot het einde van het jaar gebruikt, daarna geëvalueerd om de meerwaarde van de lesdoelen vermelden te onderzoeken. Aan de hand van deze evaluatie wordt gekeken hoe we verder gaan: of invoering van de lesdoelen in alle groepen, aanpassing van de lesdoelen of geen vermelding van de lesdoelen.
Wie?	- Daltoncoördinator voert gesprekken met de leraren over de weektaak; - Leraren werken met de weektaak en verzorgen feedback.

In de komende jaren willen we ons verder nog gaan richten op het inzetten van leerdoelen in de groep en het vergroten van de samenwerking o.a. door invoering van collegiale (klas)bezoeken.

Om ons beeld omtrent Dalton te blijven ontwikkelen ondernemen we de volgende stappen:

- we lezen regelmatig literatuur omtrent Dalton;
- we hebben contact met andere daltonscholen in de omgeving;
- we bezoeken de regiobijeenkomsten van de daltonvereniging Zuid-Holland Zeeland;
- we bezoeken regelmatig andere bijeenkomsten van de daltonvereniging.

11. Bijlagen

Bijlage 1. meervoudige intelligenties

De verschillende intelligenties volgens de theorie van Gardner zijn:

Verbaal/linguïstische intelligentie

Kinderen die deze intelligentie sterk hebben ontwikkeld houden van lezen, schrijven, luisteren en spreken. Ze kunnen goed onder woorden brengen wat ze bedoelen, ze hebben een rijke woordenschat en spelling gaat ze gemakkelijk af. Ze houden van discussiëren, woordspelletjes spelen en andere talige activiteiten. Taal is hun communicatiemiddel.

Logisch/mathematische intelligentie

Deze intelligentie wordt gebruikt als het gaat om hoeveelheden en het zoeken naar logische verbanden. Kinderen kunnen ervan genieten om sommen en wiskundige vraagstukken op te lossen. Het zijn kinderen die abstract kunnen ordenen en redeneren. Ze maken gebruik van (eigen) schema's en symbolen.

Visueel/ruimtelijke intelligentie

Als de visueel-ruimtelijke intelligentie sterk ontwikkeld is, is dat te herkennen aan het denken in beelden, het onthouden door het gezien te hebben. Bij deze kinderen helpt het als de leerkracht voordoet, plaatjes, of videobeelden toont. Het zijn kinderen die veel tekenen, gevoelig zijn voor kleurcombinaties, goed kaart kunnen lezen, perspectief kunnen zien en die kiezen voor een goede lay-out. Maar het zijn ook kinderen met een levendige fantasie, ze zien het immers voor zich. Zo sterk, dat ze het op dat moment zelf beleven.

Muzikaal/ritmische intelligentie

Kinderen met een sterke muzikaal-ritmische intelligentie genieten van muziek en ritmiek. Ze horen een structuur, voelen een ritme, muziek kan hen helpen teksten beter te onthouden. Muzikale ezelsbruggetjes, rijmpjes of ondersteuning door bijvoorbeeld klappen helpen hen te leren.

Lichamelijke/kinesthetische intelligentie

Deze kinderen leren door doen, gebruiken gebaren en bewegingen, hebben ook de behoefte dingen uit te proberen, aan te raken. Dit uit zich bijvoorbeeld in toneelspelen, acteren, mime, sport, dans en knutselen.

Interpersoonlijke intelligentie

Empathisch vermogen; het inleven in de belevingswereld van de nader. Het kind met een sterke interpersoonlijke intelligentie leeft met de nader mee, wil graag samen opdrachten

uitvoeren, is zorgzaam en gevoelig voor stemmingen. Het kind dat contact zoekt en bemiddelt bij conflicten. Dit kind leert door feedback.

Intrapersoonlijke intelligentie

De denker, de filosoof. Nadenken over jezelf, over meningen en opvattingen. Bevragen en willen verhelderen. Vaak zaken op jezelf betrekken en daardoor in kunnen voelen wat de nader doormaakt. Het kind met een sterke intrapersoonlijke intelligentie houdt van stilte en alleen zijn. Dit kind vraagt meer denktijd omdat het veel te overdenken heeft. Hij of zij accepteert niet zomaar een standpunt, maar wil het eerst van alle kanten kritisch bekijken

Natuurgerichte intelligentie

Dit zijn de kinderen die direct gemotiveerd zijn als het gaat om planten, dieren, het milieu en de natuur. Ze verzamelen stenen, schelpen en maken een herfsttafel. Ze verzorgen dieren, letten op het weer en de wisselingen van de seizoenen, het zijn kinderen met een oog voor details, ze kunnen goed observeren en rubriceren.

